

Prezident İlham Əliyev "Zərifə Əliyeva" gəmi-bərəsinin istismara verilməsi mərasimində iştirak edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 28-də "Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" Qapalı Şəhmdar Cəmiyyətinin (ASCO) sifarişi ilə Bakı gəmi-qayırmalar zavodunda inşa olunan "Ro-Pax" tipli "Zərifə Əliyeva" gəmi-bərəsinin istismara verilməsi mərasimində iştirak edib.

AZERTAC xəbər verir ki, "Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" Qapalı Şəhmdar Cəmiyyətinin sədri Rauf Vəliyev dövlətimizin başçısına "Zərifə Əliyeva" gəmi-bərəsi barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, gəmi-bərənin layihəsi ötən ilin evvelində istismara verilən "Ro-Pax" tipli "Azərbaycan" gəmi-bərəsi ilə eynidir. Otuz nəfərlik heyət üzvünün idarə etdiyi gəmi-bərə ilə eyni vaxtda 100 sərnişin, sistern tipli 56 vaqon və ya 50 yük avtomobili/TIR daşımaq mümkündür. "Azərbaycan" və "Zərifə Əliyeva" gəmi-bərələri bu göstəricilərinə görə Xəzər hövzəsində istismar olunan digər gəmi-bərələrdən daha üstündür. Dünyanın aparıcı istehsalçılarının müasir avadanlıqları ilə təchiz olunan gəmidə yüksək hərəkətli, helikopter meydancası, dalğalı havada gəminin sabitləşdirilməsi sistemi, dərtici lokomotivlər vardır.

Prezident İlham Əliyev gəmi-bərənin istismara verilməsini bildirən rəmzi lenti kəsdi.

Katırladək ki, ötən ilin martında Süveyş kanalının bağlanması nəqliyyat dəhlizlərinin şaxələndirilməsi məsələsini beynəlxalq gündəlikdə öne çıxarmışdı. Hazırkı geosiyasi telətümələr fonda isə bu məsələ aktuallığını xüsusile artırıb. Buna görə də Şərqi-Qərbi-Transxəzər dəhlizi xüsusilə cəlbəcili görünür və Azərbaycan da yeni çağırışlara adekvat olaraq infrastrukturunu yaxşılaşdırır.

Gəmi-bərənin "Zərifə Əliyeva" adlandırılmasının Azərbaycan dənizçilərinin görkəmli alim və həkim, tibb elmləri doktoru, professor, Əməkdar

elm xadimi, akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsinə olan sonsuz ehtiramının ifadəsidir. Gəmi-bərədə akademik Zərifə Əliyevanın elmi axtarışlarını, qazandığı uğurları, insanlara xeyirxah münasibətini, bir sözə, fədakarlıqla dolu həyat və fəaliyyətini eks etdirən guşə yaradılıb. Guşədə akademik M.İ. Averbax adına mükafatın ilk qadın laureati olan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü Zərifə Əliyeva haqqında foto və video məlumatlar, kitablar toplanıb.

Gəmi-bərə ilə tanış olan Prezident İlham Əliyev daha sonra onun işe salınmasını bildirən düyməni basdı.

Qeyd edək ki, "Zərifə Əliyeva" gəmi-bərəsi Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu üzrə yüksəkənən möhüm həlqəsi olan ASCO-nun digər bərələri ilə birgə yüksəkmalara, elecə də əlverişli coğrafi mövqeyə malik ölkəmizin tranzit potensialının reallaşdırılmasına müüm töhfə verəcək. Dünya standartlarına cavab verən bele bir bərənin Azərbaycanda inşa olunması bir tərəfdən dövlətimizin qüdrətini, iqtisadi müstəqilliyini nümayiş etdirir, digər tərəfdən onu göstərir ki, ölkəmiz böyük sənaye potensialına və yüksək texnologiyalara əsaslanan iqtisadiyyatın yeni inkişaf mərhələsində uğurla addımlayıb.

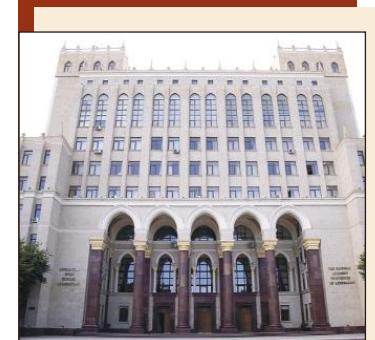
Pandemiyanın qlobal iqtisadiyyatda yaratdığı tənəzzülə baxmayaraq Azərbaycan iqtisadi inkişafını, o cümlədən beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərində artan roluna uyğun olaraq uğurla höyata keçirilən infrastruktur layihələrini davam etdirir. Təsadüfi deyil ki, bu gün ölkəmiz istər Şərqi-Qərbi, istər Şimal-Cənub dəhlizlərinin möhüm "hab"ına çevrilib. Prezident İlham Əliyevin nəqliyyatın, o cümlədən gəmiçiliyin inkişafına xüsusi diqqəti də Azərbaycanın bu sahədə potensialını tam olaraq gücləndirməyə hesablanıb.

Bu gün ASCO-nun donanmasında 13 bərə gəmisi, "Ro-Ro" tipli 2 gəmi və "Ro-Pax" tipli 1

gəmi fəaliyyət göstərir. Hazırda ASCO dəmir yolu vaqonlarının dəniz vasitəsilə daşınmasını təmin edən Xəzərde yeganə bərə operatorudur. Qeyd olunan donanma həm vaqon, həm də avtomobil yükleri üçün Xəzər dənizində körpü rolu oynayır və bu imkandan Transxəzər dəhlizi üzrə yüksəkənən möhüm həyata keçirən bütün istifadəçilər yararlanırlar.

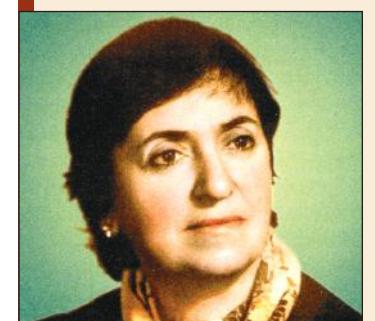
Azərbaycanın gəmiçilik sahəsində mühüm nüfuzlu tərəflərindən biri də geniş potensiala malik və regionun en müasir müəssisələrindən sayılan Bakı gəmiqayırmalar zavodunun 2013-cü ildə istifadəyə verilmişdir. Bu zavodun istismara verilmesi ölkəmizdə yeni gəmilərin alınması istiqamətində idxləndirilən asılılığı aradan qaldırıb. Azərbaycanda belə bir zavodun yaradılması Xəzər dənizinin spesifik xüsusiyyətlərini və bu hövzədə mövcud liman infrastrukturlarının texniki imkanlarını nəzərə almaqla, nadir layihələr və yeni konsepsiylar əsasında bütün növ gəmilərin tiqintisine imkan verir. "Ro-Pax" tipli gəmilər də bu qəbildəndir. Ən yüksək standartlara uyğun gəmi-bərələrin istehsalı Azərbaycan dövlətinin istər iqtisadi, istərsə də sənaye və texnologiyalar sahələrində gücünün göstəricisidir. Hazırda zavodda ASCO-nun donanması üçün daha 2 tankerin inşası davam etdirilir.

Onu da deyək ki, "Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" QSC-nin 2014-cü ildə qəbul olunmuş Strateji İnkışaf Planının icrası çərçivəsində ötən müddətdə ümumilikdə 24 gəmi istismara verilib. Azərbaycan gəmiləri Xəzərdən kənarda - Qara dəniz və Aralıq dənizi hövzələrində də fəaliyyət göstərir. Burada ASCO-nun 7-si quru yük gəmisi və 6-sı tanker olmaqla 13 gəmisi istismar edilir. Həmin hövzələrdə Azərbaycan bayrağı altında üzərkən ölkəmizi xarici sularda təmsil edən gəmilərin heyəti bütünlükələ azərbaycanlı dənizçi-lərdən təşkil olunub.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Ümumi yığıncağı keçirilib

səh. 2-3 ➔

Zərifə Əliyeva fenomeni

səh. 6-7 ➔

AMEA, ADNSU və Strasburq Universiteti arasında əməkdaşlıq haqqında saziş imzalanıb

səh. 8 ➔

Seismoloji Mərkəz və Oksford Universitetinin əməkdaşları birgə tədqiqatlara başlayıblar

səh. 11 ➔

Akademianın elmi nailiyyətlərinin sərgisinin açılışı olub

Aprelin 27-də AMEA-nın Əsas binasında "Elm günü"nə həsr edilmiş Akademianın elmi nailiyyətlərinin sərgisinin açılışı olub.

Sərginin təşkilində məqsəd elmi fəaliyyətin cəmiyyətdə nüfuzunun gücləndirilməsi, elmin populyarlaşdırılması, alımların əməyinin qiymətləndirilməsi, onların yeni elmi nailiyyət və uğurlara təşviq edilməsidir.

AMEA-nın Ümumi yiğincası çərçivəsində təşkil olunan sərgi ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının Humanitar siyaset, diaspor, multikulturalizm və dini məsələlər şöbəsinin müdürü Fərəh Əliyeva, Təhsil naziri Emin Əmrullayev, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının sədri Famil Mustafayev, Dövlət İmtahan Mərkəzinin Direktorlar Şurasının sədri Məleyka Abbaszadə, AMEA-nın Rəyasət Heyətinin üzvləri, dövlət və hökumət rəsmiləri, millət vəkilləri, Akademianın həqiqi və müxbir üzvləri, AMEA-nın elmi müəssisə və təşkilatlarının baş və icraçı direktorları, ali təhsil müəssisələrinin rektörleri, eləcə də xaricdə yaşayan azərbaycanlı alımlar iştirak ediblər.

Milli Elmlər Akademiyasının elmi müəssisə və təşkilatlarının nümayəndələri elədə edilən nailiyyətlər, kitab və monoqrafiyalar, bukletlər, kataloqlar, arxeoloji nümunələr, yüksək məhsuldarlığı ilə seçilən bitki sortları, flora və fauna nümunələri, dezinfeksiyaedici ultrabənövşəyi robot, dronlar, sürükü yaqları, dərman bitkiləri, təbii qida boyaları, ekstraktlar və s. haqqında gələn qonaqlara məlumat veriblər. Həmçinin müəssisələrin nailiyyətləri quraşdırılmış monitorlar vasitəsilə əyani nümayiş etdirilib.

Akademianın elmi nailiyyətlərinin sərgisində təqdim olunmuş materiallar maraqla qarşılanıb.

Qeyd edək ki, elmi nailiyyətlər sərgisi aprelin 29-də davam edəcək.

Azərbaycan Milli Elmlər

Aprelin 27-də AMEA-nın Əsas binasında Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Ümumi yiğincası keçirilib.

Tədbirdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının Humanitar siyaset, diaspor, multikulturalizm və dini məsələlər şöbəsinin müdürü Fərəh Əliyeva, Təhsil naziri Emin Əmrullayev, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının sədri Famil Mustafayev, Dövlət İmtahan Mərkəzinin Direktorlar Şurasının sədri Məleyka Abbaszadə, AMEA-nın Rəyasət Heyətinin üzvləri, dövlət və hökumət rəsmiləri, millət vəkilləri, Akademianın həqiqi və müxbir üzvləri, AMEA-nın elmi müəssisə və təşkilatlarının baş və icraçı direktorları, ali təhsil müəssisələrinin rektörleri, eləcə də xaricdə yaşayan azərbaycanlı alımlar iştirak ediblər.

İclasi AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov açaraq tədbir iştirakçılarını salamlayıb, Ümumi yiğincanın gündəliyindəki məsələləri diqqətə çatdırıb.

Daha sonra akademik Arif Həşimovun giriş nitqi dinlənilib.

Akademik Arif Həşimovun giriş nitqi

Hörmətli tədbir iştirakçıları! Qeyd edildiyi kimi, Ümumi yiğincamız respublikada fundamental və tətbiqi tədqiqatların əsas mərkəzi olan Milli Elmlər Akademiyasının 2021-ci ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti ilə bağlı hesabata həsr olunmuşdur. Şübəsiz ki, öten 2021-ci il respublikamızın sosial-iqtisadi və mədəni-mənəvi inkişafında bir sıra uğurlarla yadda qaldı. Onlardan bir neçə mühüm hadisəni qeyd etmək istərdim:

- Nizami Gəncəvinin 880 illiyi ilə bağlı silsilə tədbirlər;
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə düşmən üzərində tarixi Zəfərin bir illiyinin təntənəli şəkildə qeyd edilməsi;
- Ölkənin içtimai-siyasi və mədəni həyatında xüsusi hadisələrə çevrilən cənab Prezidentin işgaldən azad olmuş ərazilərə coxsayılı sefərləri bu sefərlərdəki dərin məzmunlu çıxışları;
- Möhtəşəm Xarıbülbül festivalı, Vaqif poeziya günləri;
- İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən bərpa-quruculuq işləri, xüsusən Füzuli Hava Limanı istifadəye verilməsi;
- Zəfərin möhkəmlənməsi, Azərbaycanın regionda və dünyada nüfuzunun gücləndirilməsi istiqamətində həyata keçirilən coxsayılı siyasi və diplomatik təşəbbüsələr, Qarabağ ərazisindəki uğurlu antiterror əməliyyatları;

tədqiqatları və təşkilat işləri daha müfəssəl təqdim etmək, daha səmərəli müzakirələr keçirməkdir.

Təklif var ki, Akademianın bugünkü Ümumi yiğincası plenar iclas kimi qəbul edilsin, sonrakı günlərde bu iclasın davamı olaraq RH-nin və bölmə üzvlərinin iştirakı ilə müvafiq bölmələrin ümumi iclaslarını keçirək, bu gün vaxtin azlığından toxuna bilmədiyimiz digər çox əhəmiyyətli məsələləri orada müzakirə edək, kollejial qərarlar qəbul edək. İnanıraq ki, bu format özünü doğruldacaqdır.

Bilirsiniz ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 9 aprel 2018-ci il tarixli Sərəncamına əsasən Elmlər Akademiyasının təsis edildiyi 27 mart tarixi respublikada "Elm günü" olaraq müəyyən edilmişdir. Son illər koronavirus pandemiyasının yaradığı məhdudiyyətlərə görə "Elm günü"nün lazımı səviyyədə qeyd edilməsi mümkün olmamışdır.

Bu il pandemiya ilə bağlı karantin rejimi şərtləri yumşaldığı üçün AMEA-nın elmi bölmələri, elmi müəssisə və təşkilatları tərəfindən təqdim olunan təkliflər əsasında "Elm günü"nə həsr olunmuş Tədbirlər planı hazırlanmışdır. Mart ayının son on-günlüyü Novruz bayramı ilə bağlı qeyri-iş günü olduğu üçün plan üzrə nəzərdə tutulan tədbirlər mart ayı ilə bərabər, aprel ayında da heyata keçirilmişdir. Bu tədbirlər elmi fəaliyyətin cəmiyyətdə nüfuzunun gücləndirilməsi, elmin populyarlaşdırılması, alımların əməyinin qiymətləndirilməsi, onların yeni elmi nailiyyət və uğurlara təşviq edilməsi və s. istiqamətləri əhatə edir.

Belə qərra gəlinmişdir ki, bu il "Elm günü" ilə bağlı tədbirlərin zirvə toplantısı Ümumi yiğincəla bir günde qeyd edilsin. Bu baxımdan bugünkü

Akademiyasının Ümumi yiğincağı keçirilib

Ümumi yiğincağımızda "Elm günü" ile bağlı da bir sıra tədbirlər nəzərdə tutulmuşdur. Yəqin ki, tədbir iştirakçıları Akademianın nəqliyyətlər sərgisi ilə tanış oldu. Qeyd edim ki, sərgi də "Elm günü"nə həsr olunmuşdur. Məlumat üçün bildirmek istəyirəm ki, sərgi bu gündən başlayaraq üç gün ərzində fəaliyyət göstərəcəkdir. Respublikanın elm və təhsil müəssisələrinin nümayəndələri, şagirdlər, tələbələr, adı vətəndaşlar istədikləri vaxt gəlib sərgi ilə tanış ola bilərlər. Akademianın qapıları hər kəsin üzünə açıqdır.

Akademik Arif Həsimovun giriş nitqindən sonra AMEA-nın elmi bölmələrinin 2021-ci ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti ilə bağlı hesabatları dinlənilib.

Əvvəlcə Akademianın Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri Bölməsinin (FRTEB) 2021-ci ildəki fəaliyyəti haqqında hesabat ictimaiyyətə təqdim olunub. AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Əliquliyev bildirib ki, ötən il dövlət başçısının çağırışlarından irəli gələn vazifələri rəhbər tutaraq FRTEB-in elm müəssisələri işğaldan azad olunmuş ərazi-lərin bərpası, yenidən qurulması və inkişafı istiqamətində heyata keçirilən işlər elmi-praktiki dəstək veriblər. Elm və təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq perspektivlərindən danışan R.Əliquliyev FRTEB-in elm müəssisələrində ali məktəblərin kafedrallarının yaradılması, orta ümumtəhsil və orta ixtisas məktəbləri üçün dərsliklərin hazırlanması, o cümlədən respublikanın ümumtəhsil müəssisələri ilə birgə layihələrin həyata keçirilməsinin vacibliliyi öne çəkib. Müasir dövrün global çağırışlarına cavab verən yeni ixtisaslar və bilik sahələri üzrə kadrlar hazırlığına ehtiyac yarandığını vurgulayan vitse-prezident bu bilik sahələrinin və ixtisasların eksriyyətinin riyaziyyat və informaticanın geniş tətbiqi ilə xarakterizə olunduğunu deyib, bir sıra təklifini səsləndirib.

Sonra yiğincağda AMEA-nın Kimya Elmləri Bölməsinin 2021-ci ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti haqqında hesabat dinlənilib. Hesabat təqdim edən AMEA-nın vitse-

presidenti, bölmənin Elmi şurasının sədri, akademik Dilqəm Tağıyev vurğulayıb ki, ötən il vakuum qazoyluğun hidrokrekingi üçün modifikasiya olunmuş tebii alümosilikat katalizatorunun üstünlükleri göstərilib, kimya mühəndisliyi sahəsində qeyri-nyuton nettlərinin mesaməli mühitlərdə hidravlik diffuziya əmsallarının qiymətləndirilməsi üçün yeni ifadələr və filtrasıya tənlikləri alınır, gələcəkdə potensial dərman maddesi ola biləcək yeni üzvi birləşmələr sintez edilib, həmçinin mikroelektronika üçün yüksək litoqrafik xüsusiyyətlərə, fotohəssaslıqla, optiki şəffaflığa malik tsiklopropən tərkibli polimerlər sintez olunub. Həmçinin "Qarabağ-4" bitki boy stimullaşdırıcısının, "Baku Steel Company" QSC-də valların işlək hissəsinin davamlılığını artırmaq üçün yeni tərkibli ağ çügünun, yerli xammal əsasında hazırlanmış üzvi-mineral gübrənin tətbiq olunduğunu deyib, elmin inkişafı və alimlərin nüfuzunun qorunması ilə bağlı bir sıra təkliflərini səsləndirib.

AMEA-nın Yer Elmləri Bölməsinin 2021-ci il üzrə elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti haqqında hesabatı təqdim edən bölmənin Elmi şurasının sədrinin müavini, akademik Fəxredin Qədirov qeyd edib ki, ötən il Qarabağ və Zəngəzur iqtisadi rayonlarının su ehtiyatlarından səmərəli istifadə, Azərbaycanda karbon dioksidin tutulması və istifadəsi, həmçinin qlobal iqlim dəyişikliklərinin etraf mühitə təsiri və s. istiqamətlərdə araşdıruları aparılb. Alım ölkənin müdafiə qüdrətinin artırılması, neft və qazın geologiyası və geokimyasının fundamental problemləri, palçıq vulkanizmi, Yerin geofiziki sahələri və təbəti, müasir geodinamika və seysmologiya, filiz və qeyri-filiz faydalı qazıntı yataqlarının yeni innovativ üsullarla təhlili, alternativ enerji mənbələri, Xəzər dənizi ekosisteminin kompleks tədqiqi, iqlim dəyişmələri və Qarabağ ərazisində geodinamik və seismik şəbəkənin təşkili və ümumdünya sistemlərində daxil edilmesi, su balansı və su ehtiyatlarının tədqiqi, demografiya və digər müəsir inşaatlar üzrə kompleks tədqiqatların bölmənin prioritət istiqamətləri olduğunu deyib.

Akademianın Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin hesabatını Ümumi yiğincaq iştirakçılarına təqdim eden AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İradə Hüseynova isə bildirib ki, 2021-ci ildə biologiya və tibb elmləri üzrə elmi-tətbiqat işlərinin əsas istiqamətlərini biomüxtəliflilik, torpaq və su ehtiyatlarının müasir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və post-genom texnologiyalarının fundamental tətbiqi əsaslarının işlənilərini təqdim etmək istəyinən müəsir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səmərəli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yarad

AMEA-nın Ümumi yığıncığında elmi bölmələrin 2021-ci il üzrə

Aprelin 27-də keçirilmiş Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Ümumi yığıncığında AMEA-nın Elmi Bölmələrinin 2021-ci il üzrə elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti haqqında hesabatları dinlənilib. Aşağıda hesabatların qısa icmalini təqdim edirik.

Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri Bölməsi

Hesabatı təqdim edən AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Rasim Əliyuliyev öncə FRTEB-in institut və təşkilatlarında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən imzalanan müxtəlif Fərman, Sərəncam və dövlət programlarından irəli gələn vəzifelerin icrası, dövlət sənədlərinin elmi-texniki ekspertizası istiqamətində görülən işləri diqqətə çatdırıb.

R.Əliyuliyev dövlət başçısının çağırışlarından irəli gələn vəzifələri rəhbər tutaraq FRTEB-in elmi müəssisələrinin işğaldan azad olmuş ərazilərin bərpası, yenidən qurulması və inkişafı istiqamətində həyata keçirilən işlərə elmi-praktiki dəstek verdiklərini söyləyib.

FRTEB-də kadr potensialının vəziyyətinə dən söz açan AMEA-nın vitse-prezidenti bildirib ki, bölmənin elmi müəssisələrində ümumilikdə 948 elmi işçi çalışır ki, onlardan 353-ü fəlsəfə, 165-i elmlər doktorudur. Qeyd edib ki, hesabat ilində bölmənin institutlarında 13 nəfər elmlər doktorluğu, 32 nəfər isə fəlsəfə doktorluğu üzrə dissertasiya müdafiə edib.

Sonra akademik R.Əliyuliyev FRTEB-də azad olmuş mühüm elmi nəticələri Ümumi yığıncaq iştirakçılarının nəzərinə çatdırıb: "2021-ci il ərzində bölmənin elmi müəssisələrində 7 elmi istiqamətdə 111 mövzu üzrə 45 problem tədqiq olunub, bir sıra mühüm elmi nəticələr əldə edilib".

Vitse-prezident kadr potensialının yaş kateqoriyaları üzrə göstəricilərinin ürkəcan olduğunu, bu probemi yaradan səbəbləri və onların aradan qaldırılması yollarını qeyd edib.

R.Əliyuliyev bölmədə əldə edilən mühüm elmi nəticələr, həyata keçirilən qrant layihələri və tətbiqi və innovativ fealiyyət haqqında da məlumat verib.

Akademikin sözlerinə görə, hesabat ilində bölmə üzrə dərc olunmuş 1755 elmi əsərdən 1075-i xarici jurnallarda işq üzü görüb. Onlardan 449-u nüfuzlu "Web of Science" və "Scopus"da olmaqla, ümumilikdə 623-ü beynəlxalq bazalarda indeksləşən jurnallarda çap olunub. R.Əliyuliyev məqalələrin nüfuzlu elmi bazalarda dərc edilməsi ilə bağlı maliyyə dəstəyinin göstərilməməsi problemini de diqqətə çatdırıb.

Elm və təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq perspektivlərində danişan R.Əliyuliyev FRTEB-in elmi müəssisələrində ali məktəblərin kafedrallarının yaradılması, orta ümumtehsil və orta ixtisas məktəbləri üçün dərsliklərin hazırlanması, o cümlədən respublikanın ümumtehsil müəssisələri ilə birgə layihələrin həyata keçirilməsinin vacibliyini öne çəkib.

Müsəir dövrün qlobal çağırışlarına cavab verən yeni ixtisaslar və bilik sahələri üzrə kadr hazırlığına ehtiyac yaradığını vurgulayan vitse-prezident, bu bilik sahələrinin və ixtisasların eksəriyyətinin riyaziyyat və informatikanın geniş tətbiqi ilə xarakterizə olunduğunu deyib.

Sonra akademik Rasim Əliyuliyev, həmçinin elmin təşkili, idarəələnməsi və koordinasiyası işlərinin yenidən qurulması məsələsinə toxunub, bu istiqamətdə bir sıra təkliflər verib.

Kimya Elmləri Bölməsi

AMEA-nın vitse-prezidenti, bölmənin Elmi şurasının sədri, akademik Dilqəm Tağıyev hesabatı təqdim edərək bildirib ki, öten il "Su ehtiyatlarından səmərəli istifadənin təmin edilməsinə dair 2020-2022-ci illər üçün Tədbirlər Planı", "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinin bərpası və dayanıqlı inkişafı Dövlət Proqramının Tədbirlər Planı" və AMEA-nın Rəyasət Heyətinin 12 yanvar 2021-ci il tarixli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinə dair elmi-tədqiqat işləri ilə bağlı AMEA-nın vəzifələri haqqında Tədbirlər Planı"ndan irəli gələrək müvafiq tapşırıqlar yerine yetirilib.

Akademik diqqətə çatdırıb ki, 2021-ci ilde bölmənin institutlarında 12 problemi əhatə edən 42 mövzu və 118 iş üzrə tədqiqatlar aparılıb, 18 mühüm elmi nəticə əldə edilib.

O vurğulayıb ki, hesabat ilində vakuum qazozunun hidrokrekinqi üçün modifikasiya olunmuş təbii alümosilikat katalizatorunun üstünlükleri göstərilib, kimya mühəndisliyi sahəsində qeyri-nyuton neftlərinin məsaməli mühitlərdə hidroavtomatik diffuziya əmsallarının qiyamətləndirilməsi üçün yeni ifadələr və filtrasıya tenlikləri almış, gelecəkde potensial dərman maddesi olabilecek yeni üzvi birləşmələr sintez edilib, həmçinin mikroelektronika üçün yüksək litografik xüsusiyyətlərə, fotohəssaslığa, optiki şəffaflığa malik tsiklopopan tərkibli polimerlər sintez olunub.

Bölmə institutları tərəfindən tətbiq üçün 2021-ci ilde 4 yeni nəticənin alındığını, 8 işin tətbiqinin davam etdirildiyini deyən natiq "Qarabağ-4" bitki boy stimullaşdırıcısının, "Baku Steel Company" QSC-de valların işlek hissəsinin davamlılığını artırmaq üçün yeni tərkibli ağ çuqunum, yerli xammal əsasında hazırlanmış üzvi-mineral gübərinin tətbiq olunduğunu, Təcrübə Şənayə Zavodunda 500 ton məhsul, o cümlədən 240 ton plastik sürtkürlərin, elecə de INKOR MMC-də 1700 ton "Kasıpi" və "Kasıpi X" ingibitorlarının, Xəzər deemulgatorunun, Bakı ərphələdicisinin, "AzofosK" gübərinin, "V-2" qatqışının, Aşqar EİB-də 3000 ton depressorun istehsal edilərək sifarişçilərə verildiyini söyləyib.

Bölmə alimlərinin elmi göstəricilərini təqdim edən akademik 2021-ci ilde 22 monoqrafiya, kitab və dərsliyin (2-si xaricdə), 841 məqalə və tezisin (474-ü xaricdə) çap olunduğunu, 259 məqalənin "Web of Science" bazalarında indeksləşən jurnallarda, o cümlədən 65 məqalənin "Clarivate Analytics" bazasının ən nüfuzlu Q1-Q4 qruplarına daxil olan jurnallarda işq üzü gördüyü diqqətə çatdırıb. Həmçinin 40 patentin (2-si xaricdə) olunduğunu, 32 iddia sənedinin AR Əqli Mülkiyyət Agentliyinə təqdim edildiyini vurğulayıb.

Bundan əlavə, kadr hazırlığı, qrantlar, beynəlxalq əlaqələr, bölmədə işq üzü görən jurnallar, maddi-texniki təchizat və maliyyələşmə haqqında məlumatı Ümumi yığıncaq iştirakçılarına təqdim edib.

Akademik Dilqəm Tağıyev bir sıra təkliflərini de səsləndirib. Bildirib ki, dövlətin elm siyasetini icra edən ali dövlət qurumu kimi AMEA-nın statusu yüksəldilməlidir. Onun sözlerinə görə, real təsire və maliyyə imkanına malik, bilavasitə dövlət başçısının tabeliyində yaradılması məqsədəyən olan Ali Elm Şurası İslahatlara rəhbərliyi, nəzarəti və məqsədli maliyyə dəstəyini təmin edə bilər.

"Elma münasibet inkişaf etmiş ölkələrdə olduğu kimi pragmatik olmalıdır. Elmin gelir getirməsi üçün ona dövlət sifarişləri, elm-istehsalat simbiozları və xüsusi fondlar vasitəsilə sərmayə qoyulmalıdır. Laboratoriya nəticələri avtomatik olaraq inqilabi texnologiyalara çevrilir. Bunun üçün maliyyə, səbr və vaxt tələb olunur. Elmi nəticələrin maliyyələşməsinə və tətbiqinə isə özəl sektor və biznes maraq göstərmir, hərçənd ki, ÜDM-un 80%-dən çoxu onların payına düşür. Müasir istiqamətlər üzrə gənc və perspektivli fəlsəfə doktorlarında stimul yaratmaq üçün AMEA-da adlı tədqiqat təqəüdleri proqramının təsis edilməsinə ehtiyac var. Elmlər doktoru dərcəsinin nüfuzlu jurnalardakı məqalə və əsərlər külliyyatına görə müdafiə prosedurunu keçmədən (xüsusən, təbiət elmləri və texnologiyalar sahəsində) verilməsi cavan fəlsəfə doktorlarının tədqiqatları davam etdirilməsinə marağın və həvəsi artırar. AMEA əməkdaşlarının əmək pensiyalarının artırılması və optimal yaş həddinin tətbiq edilməsilə gənc elmi kadrların sayının artırılmasına kömək edir", - deyə akademik Dilqəm Tağıyev diqqətə çatdırıb.

Natiq çıxışının sonunda bildirib ki, elm insan fealiyyətinin xüsusi formasıdır və buna görə de elme və elm adamlarına münasibət de xüsusi olmalıdır.

Yer Elmləri Bölməsi

Bölmənin Elmi şurasının sədr müavini, akademik Fəxreddin Qədirov bildirib ki, öten il Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərman və sərəncamları ilə təsdiq olunmuş "Azərbaycan Respublikasında peyk vasitəsilə Yerin məsafədən müşahidəsi xidmətlərinin inkişafına dair 2019-2022-ci illər üçün Dövlət Proqramı", "Yerin teknikin geoloji öyrənilməsinə və mineral xammal bazasından səmərəli istifadəyə dair 2020-2024-cü illər üçün Dövlət Proqramı", "Su ehtiyatlarından səmərəli istifadənin təmin edilməsinə dair 2020-2022-ci illər üçün Tədbirlər Planı" və "AMEA-nın 2020-2025-ci illər üçün inkişaf proqramı"nda nəzərdə tutulmuş tədbirlərin icrasından irəli gələrək tədqiqatlar aparılıb və bir sıra mühüm nəticələr alınıb.

Məruzəçi qeyd edib ki, 2021-ci ilde bölmədə 14 problemi əhatə edən 48 mövzu, 53 elmi-tədqiqat işi, 21 mərhəle üzrə yerinə yetirilib, 8 mövzu, 14 iş və 21 mərhəle isə başa çatdırılıb. Akademik Fəxreddin Qədirovun sözlərinə görə, Yer Elmləri Bölməsinin elmi müəssisələrindən 12 mühüm nəticə, bölməyə daxil olmayan elmi tədqiqat, təhsil və sahə müəssisələrində isə 1 mühüm nəticə alınıb. Tədqiqətəyli haldır ki, bu tədqiqatlar nəticəsində AMEA geofizika sahəsində 24 Şərqi Avropa ölkəsi arasında 5 pillə irəliləyərək 7-ci yerə yüksəlib.

Elmi göstəricilər haqqında bəhs edən akademik vurğulayıb ki, hesabat ilində bölmə üzrə 9 kitab, 10 monoqrafiya və 23 dərs vəsaiti, həmçinin 217 məqalə (75-i xaricdə), 100 tezis (32-si xaricdə) çap edilib. Bölmə üzrə nəşr edilən 75 məqalədən 46-sı "Web of Science" bazasına daxil edilən impakt faktoru jurnallarda işq üzü görüb.

Yerli və beynəlxalq qrantlara əsasən həyata keçirilən tədbirlərdən danişan akademik Fəxreddin Qədirov Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Elmin inkişafı Fondu, ARDNŞ-nin Elm Fondu, İtalyanın Milli Tədqiqatlar Şurası, Rusiya Fundamental Tədqiqatlar Fondu, Ukrayna Elm və Texnologiya Mərkəzi və digər qurumların maliyyə dəstəyinin görlən işlərdən ətraflı bəhs edib.

Məruzəçi hesabat ilində Qarabağ və Zəngəzur iqtisadi rayonlarının su ehtiyatlarından səmərəli istifadə, Azərbaycanda karbon dioksidin tutulması və istifadəsi, həmçinin qlobal iqlim dəyişikliklərinin ətraf mühitə təsiri və s. inkişamətlər-

də araşdırımların aparıldığı diqqətə çatdırıb.

Sonra akademik Fəxreddin Qədirov YEB üzrə aparılan elmi-tədqiqat işlərinin prioritet istiqamətlərinə toxunub. Bildirib ki, bölməyə daxil olan müəssisələrdə ölkənin müdafiə qüdrətinin artırılması, neft və qazın geologiyası və geokimyasının fundamental problemləri, neft-qaz yataqlarının işlənilməsi, palçıq vulkanizmi, Yerin geofiziki sahələri və təbiəti, müasir geodinamika və seismolojiya, filiz və qeyri-filiz faydalı qazıntı yataqlarının yeni innovativ üsullarla təhlili, alternativ enerji mənbələri, Xəzər dənizi ekosisteminin kompleks tədqiqi, iqlim dəyişmələri və Qarabağ ərazisində geodinamik və seysmik şəbəkənin təşkili və ümumdünya sistemlərinə daxil edilmesi, Qarabağ ərazisinin toponimi: oyunim, oronim və hidronimlərin öyrənilməsi, su balansı və su ehtiyatlarının tədqiqi, demografiya və digər mühüm istiqamətlər üzrə kompleks tədqiqatlar aparılır. Sosial istiqamətdə də mühüm işlərin aparıldığı, 44 günlük Vətən müharibəsi iştirakçı qaziler və iştirakçılar ilə görüşlərin keçirildiyini, yardım göstərildiyini ve onların işə təmin edilməsi istiqamətində addımların atıldığı qeyd edib.

Daha sonra natiq elektron elmin vəziyyəti, elmin maddi-texniki bazasının yeniləndirilməsi və informasiya təminatı sisteminin tekmilləşdirilməsi, elmi tədqiqat ekspedisiyaları, elm və təhsilin integrasiyası, beynəlxalq əlaqələr və laboratoriyalar, konfranslar, seminar və yubileyər, təltiflər və kadr hazırlığı haqqında ətraflı bəhs edib. Akademik dönya elmine integrasiya üçün müasir tədqiqatların aparılmasına imkan verən geofiziki cihazlarla təchiz edilmiş pilotluz uçuş aparlatlarından və kosmik məlumatlardan geniş istifadə olunmasının zəruriyini qeyd edib.

Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsi

Hesabatı təqdim edən AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İrada Hüseyinova bildirib ki, hər il olduğu kimi öten il də bölmədə müasir dövrün əqrəblişlərinə, çoxsaylı dövlət programı, strategiya, konsepsiya, tədbirlər planlarında ("Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə Strateji Yol Xəritələri", "Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlıqla qarşı mübarizəyə dair 2019-2024-cü illər üçün Dövlət Proqramı", "Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Programı", "Azərbaycan Respublikasında baramaçılığın və ipəkçiliyin, sitrus meyvəçiliyinin, tütünçülük, çayçılığın, çəltikçiliyin, pambıqçılığın, şərabçılığın və s. inkişafına dair Dövlət programları, elecə de "Su ehtiyatlarından səmərəli istifadənin təmin edilməsinə dair 2020-2022-ci illər üçün Tədbirlər Planı"nın və s.), Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarında, Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarında təsbit edilmiş tapşırıqların icrasına istiqamətlənmiş elmi tədqiqatlar aparılmış, hər bir tapşırıq üzrə hesabatlar hazırlanaraq müvafiq qurumlara təqdim edilmişdir.

Natiq həmçinin vurğulayıb ki, AMEA-nın Rəyasət Heyətinin 12 yanvar 2021-ci il tarixli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinə dair elmi-tədqiqat işləri ilə bağlı AMEA-nın vəzifələri haqqında Tədbirlər Planı", AMEA-nın Rəyasət Heyətinin "AMEA Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin 2020-ci ilde elmi və elmi-təşkilati f

elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti haqqında hesabatları dinlənilib

Akademik İrade Hüseynovanın sözlərinə görə, 2021-ci ildə biologiya və tibb elmləri üzrə elmi-tədqiqat işlərinin əsas istiqamətlərini biomüxtelişliyin, torpaq və su ehtiyatlarının müasir ya-naşmalarla tədqiqi, bərpası, mühafizəsi, səməreli istifadəsi, elektron məlumat bazaları və xəritələrinin yaradılması, bioloji proseslərin molekulyar-genetik və fiziki-kimyəvi əsasları, genom, proteom və metabolom tədqiqatları, yeni bio-, nano- və postgenom texnologiyalarının fundamental və tətbiqi əsaslarının işlənilib hazırlanması təşkil edib. Eyni zamanda BTEB üzrə kompüter biologiyası, maşınöyrənmə əsaslarının, sənii intellektin biologiya və təbabətdə tətbiqi, patologiyaların fizioloji və molekulyar-genetik əsaslarının tədqiqi, yeni diaqnostika və müalicə əsaslarının, dərman preparatlarının işlənilib hazırlanmasında və reproduktiv təbabətdə yüksək texnologiyaların və kök hüceyrələrinin tətbiqi istiqamətində tədqiqatların aparıldığı səyləyib.

Diqqətə çatdırıb ki, qeyd olunan istiqamətlər üzrə bölmənin tərkibində olan institutlarda hesabat ilində 22 problem, 84 mövzu, 252 iş, 523 mərhələ üzrə tədqiqatlar aparılıb, 10 iş, 376 mərhələ tamamlanıb və 12 respublika patentti alınıb. Alim bildirib ki, hesabat ilində BTEB üzrə 17, bölmə-dənəkar elm və təhsil məməssisələri üzrə isə 12 mühüm nəticə elde edilib.

Qarabağa elmin böyük qaydışı ile bağlı görülen işlərdən danişan natiq bölmə əməkdaşlarının Əlaqələndirmə Qerargahının nezdində fəaliyyət göstərən idarələrarası Mərkəzin işçisi qruplarında təmsil olunduğunu, bölgənin su və torpaqlarının, biomüxtelişliyinin ilkin monitoringlərinin, müəyyən laborator analizlərinin aparıldığını, işgaldən azad edilmiş ərazilərin reptiliyələr faunası, zəherli ilanlardan təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün zəruri tədbirlərlə bağlı məlumat, təklif və tövsiyələrin arayışlar şəklində hazırlanaraq AR Nazırılar Kabinetinə və AR Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinə təqdim edildiyini, o cümlədən "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinin 2021-2025-ci illər üzrə bərpası və dəyaniqli inkişafı Dövlət Proqramı"nın layihəsində təkliflərin, eləcə də Oxcuçay və Bəsitiçayda aparılıcaq tədqiqatların əhatəli iş planının hazırlanlığını vurğulayıb.

Vitse-president COVID-19 ilə bağlı fəaliyyətlərdən danişaraq AMEA-nın müxbir üzvü Tərlan Məmmədov və onun rəhbərlik etdiyi tədqiqatçılar qrupu tərefindən yeni texnologiya əsasında protein əsaslı bir neçə vaksin və spreyin hazırlanlığını və ÜST-ün siyahısına daxil edildiyini qeyd edib.

Akademik İrade Hüseynova ölkədə şirin su ilə bağlı cənab Prezident tərefindən qoyulmuş məsələlərə diqqət çəkərək bildirib ki, müvafiq tədqiqatların əsas istiqamətləri sirasına Kür çayının aşağı axarının problemləri, kollektorlardan şirin suyun Xəzərə axıdlaması, işğaldan azad edilmiş və digər ərazilərdə su ehtiyatlarının idarə olunması, tikiləcək su anbarlarının təhlükəsizliyi və istifadəsi, respublika üzrə suvarma sularından səməreli istifadə və s. daxil olmuşdur.

Vitse-president, həmçinin Azərbaycan Respublikasının "Qırmızı kitab"ının III nəşrine hazırlıq, Xəzərin problemləri çərçivəsində görülən işlərə de toxunub.

Akademik İrade Hüseynova Bölmənin institutlarında alınmış mühüm tədqiqat nəticələrindən bəziləri ilə iştirakçıları tanış edib, onların yüksək impakt faktorlu jurnalarda dərc edildiyini diqqətə çatdırıb.

Bundan əlavə, kadr hazırlığı, elm və təhsilin qarşılıqlı ineqrasiyası, beynəlxalq əlaqələr, bölmədə fəaliyyət göstərən beynəlxalq laboratoriya-lar, işq üzü gəren jurnallar, mətbuatda çıxışlar, keçirilən mühüm tədbirlər, elektron elmin inkişafı üzrə fəaliyyət, yubileyler, təltif və mükafatlar haqqında məlumatı diqqətə çatdırıb.

Bölmənin nəşriyyat fəaliyyətinə de toxunan akademik İrade Hüseynova hesabat dövründə BTEB-in institutları tərefindən 31 kitab və monoqrafiyanın (5-i xaricdə), 18 dərslik və elmi-kütłəvi nəşrin, 558 məqalənin (373-ü xaricdə) nəşr olunduğunu, "Web of Science", "Clarivate Analytics" və "Scopus" bazasında indeksləşən jurnallarda 120 məqalənin işq üzü gördüğünü, əməkdaşların əsərlərinə 2962 istinadın qeyd alındığını bildirib.

Məruzəci genom, proteom və metabolom tədqiqatlarının aparılması, bio-, nano-, postgenom və rəqəmsal texnologiyaların, maşınöyrənmə

üsullarının, sənii intellektin tətbiqi, bioloji, su və torpaq ehtiyatlarından səməreli istifadənin təmin olunması ilə ərzəq təhlükəsizliyi, insan sağlığı və biotəhlükəsizlik problemlərinin həllinin biologiya və tibb elmləri üzrə yeni prioritet istiqamətlər olduğunu vurğulayıb.

Alim Prezident İlham Əliyevin cari ilin birinci rübüün yekunlarına həsr olunmuş müşavirədəki çıxışından BTEB-in institutlarının üzərinə böyük vəzifələrin düşdürüyüñ deyib: "Ərzaqlıq buğda ilə özümüzü en azı 70-75 faiz təmin etməliyik. Bu-nun üçün isə ilk növbədə torpaqlardan istifadənin səmərelliyi artırılmalı, suvarma, suvarma sistemləri, gübrələr və digər məsələlər öz həllini tapmala, yüksək məhsuldar, keyfiyyətli, stres amillerin təsirinə davamlı sortlar yaradılmalıdır. Həmçinin yeni bio- və nanotexnologiyaların tətbiqi üzrə tədqiqatlar gücləndirilməlidir".

Humanitar Elmlər Bölməsi

AMEA-nın vitse-prezidenti, bölmənin Elmi şurasının sədri, akademik İsa Həbibbəyli hesabatı təqdim edərək bildirib ki, ötən il bölmədə Prezident İlham Əliyevin "Azərbaycan Respublikasında 2021-ci ilin "Nizami Gəncəvi İli" elan edilməsi haqqında" 5 yanvar 2021-ci il tarixli Şərəncamı, "Aşıq Ələsgərin 200 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında" 18 fevral 2021-ci il tarixli Şərəncamı, "Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı - Şuşa şəhəri haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunun icrası, "Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı", həmçinin AMEA-nın Rəyasət Heyətinin 12 yanvar 2021-ci il tarixli iclasında təsdiqlənmiş "Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinə dair elmi-tədqiqat işləri ilə bağlı AMEA-nın vəzifələri haqqında Fəaliyyət proqramı və Tədbirlər planı"ndan irəli gələrə müvafiq tapşırıqlar yerinə yetirilib.

Vurğulayıb ki, hesabat dövründə bölmədə 8 istiqamətin 38 problemi üzrə 95 (9-u tamamlanıb) mövzu, 531 iş (330-u tamamlanıb), 308 mərhələ (301-i tamamlanıb) üzərində tədqiqat işləri yerinə yetirilib, HEB-in elmi məməssise və təşkilatlarından 14, kənar təşkilatlardan isə 15 mühüm nəticə elde olunub.

Akademik İsa Həbibbəyli bölmədə aparılan tədqiqatların "Azərbaycan ədəbiyyatının qaynaqları, təşkəkkülü və inkişaf qanunaugunluqları", "Dünya ədəbiyyatının inkişaf qanunaugunluqları", "Dilçiliyin və Azərbaycan dilinin inkişaf perspektivləri", "Azərbaycan ədəbi və elmi-ictimai fikrinin bize gəlib çatmış maddi nümunələrinin (Türk dilli, Fars dilli, Ərəbdilli əlyazmaların, daşbasma kitabların, tarixi-archeoqrafik sənədlərin, şəxsi arxivlərin) toplanması, sisteme salınması, kataloqlaşdırılması, qorunması, tədqiqi, nəşrə hazırlanması və təbliği", "Azərbaycan mədəniyyətinin (musiqi, memarlıq, rəssamlıq, heykəltəraşlıq, teatr, kino, dekorativ və tətbiqi sənət) tarixi və onun çağdaş dünya bəddi mədəniyyətində yerini" istiqamətləri üzrə olduğunu bildirib. Həmçinin bölmədə "Azərbaycan xalq yaradılığının qaynaqları, təşkəkkülü, inkişaf qanunaugunluqları və əlaqələri", "Azərbaycan ədəbiyyatına və mədəniyyətinə aid materialların toplanması, tədqiqi, elmi fondlarda qorunması, ekspozisiyada və sərgilərdə nümayiş etdirilmesi", "Hüseyin Cavid və ümumiyyətə Cavidlər əsərinin toplanması, qorunması, tədqiqi və təbliği"ne dair tədqiqatların aparıldığı diqqətə çatdırıb.

Akademik qeyd edib ki, dünya ədəbiyyatı xəzinəsində layiqli yer tutan dahi Nizami Gəncəvinin yaradılığının müstəqil dövlətçilik və azərbaycanlıq idealları əsasında yenidən tədqiqi və təbliği məqsədilə Humanitar Elmlər Bölməsinin

müəssisələri ilə birgə fəaliyyət programı hazırlanıb və bu istiqamətdə bir sıra təqdirəlayiq işlər hə-yata keçirilib. Bildirib ki, ədəbin hayat və yaradıcılığı, milli mənsubiyətinə dair yerli və beynəlxalq konfranslar, seminarlar, sərgiler, müsabiqələr təşkil olunub, ölkəmizde və xaricdə bir neçə dilde kitablara, monoqrafiyalara, məqalelər işq üzü görüb.

Alim diqqətə çatdırıb ki, ölkə başçısı tərefindən imzalanmış 31 may 2021-ci il tarixli "Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı - Şuşa şəhəri haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunun icrası ilə əlaqədar dövlət orqanlarının müraciətinə əsasən Şuşa şəhərinin mühazifə zonasının müyyənəşdirilmesi, bu ərazidə yerləşən abidələrin qorunması, monitorinqinin keçirilməsi, üzərində reklam qurğularının yerləşdirilməsinin qadağan edilməsinə dair abidələrin siyahısının təribət edilməsi ilə bağlı Memarlıq və İncəsənet İnsti-tutunun mütəxəssisləri tərefində müvafiq dövlət orqanlarına rəy və təkliflər təqdim edilib.

Bundan əlavə, "Azərbaycan Respublikasında 2022-ci ilin "Şuşa İli" elan edilməsi haqqında" ölkə başçısının 5 yanvar 2022-ci il tarixli Şərəncamından irəli gələrək Humanitar Elmlər Bölməsinin fəaliyyət programının hazırlanlığını deyib. Vurğulayıb ki, bu çərçivədə "Molla Pənah Vaqif. Həyatı və yaradılığının" (kollektiv), "Xurşidbanu Nətəvan. Həyatı və yaradılığının" monoqrafiyalarının, "Böyük qaydışın şah əsəri - Şuşa" məqalələr toplusunun, "Şuşa - Elam və Troya dövründə", "Qarabağ toponimləri" kitablarının çapı, beynəlxalq konfransların təşkili, Şuşanın ədəbi-sənətkar mühiti və görkəmli şəxsiyyətlərinə, sənətkarlarına həsr olunmuş tədqiqat işlərinə diqqətin artırılması nəzərdə tutulur.

AMEA-nın Rəyasət Heyətinin 12 yanvar 2021-ci il tarixli "Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinin 2021-2025-ci illər üzrə bərpası və dəyaniqli inkişafı Dövlət Proqramı"nın layihəsində təkliflərin, eləcə də Oxçuçay və Bəsitiçayda aparılıcaq tədqiqatların əhatəli iş planının hazırlanğını vurğulayıb.

Alim, həmçinin Aşıq Ələsgərin 200 illik yubileyi, bölmənin beynəlxalq əlaqələri, elmlə təhsilin integrasiyası, elektron elmin vəziyyəti, təltiflər və mükafatlar haqqında məlumatları iclas iştirakçılarının diqqətine çatdırıb.

Bölmənin nəşriyyat fəaliyyətinə toxunan natiq 2021-ci ildə HEB-in elmi tədqiqat məməssisələrinin əməkdaşları tərefindən 131 kitab (8-i xaricdə), 76 monoqrafiya (7-si xaricdə), 2253 məqalə (344-ü xaricdə), 185 tezis (86-si xaricdə), 20 dərslik və elmi-kütłəvi nəşrin çap olunduğunu, "Web of Science" və "Scopus" jurnallarında əməkdaşların 20 məqaləsinin yer aldığı vurğulayıb.

Akademik İsa Həbibbəyli çıxışında doktorantura üzrə dövlət səfarişli yerlərin müyyən edilməsi, Qarabağ Elmlər Bölməsinin yaradılması, AMEA-də Tədqiqat Universitetinin təşkili, habelə Elm Günüñün tarixine yenidən baxılması ilə əlaqədar təkliflərini nəzərə çatdırıb.

Ictimai Elmlər Bölməsi

Bölmənin hesabatını təqdim edən AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., bölmənin Elmi şurasının sədri, akademik Gövhər Baxşəliyeva bildirib ki, bölməyə daxil olan məməssisələrde Prezident İlham Əliyevin imzaladığı "Azərbaycan Respublikasında 2021-ci ilin "Nizami Gəncəvi İli" elan edilməsi haqqında", "Azərbaycan Respublikasında Zəfer Günüñün təsis edilməsi haqqında", "Anım gününün təsis edilməsi haqqında", "Şuşa şəhərinin Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı elan edilməsi haqqında", eləcə də "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"in təsdiq edilməsi haqqında" və digər sərəncamlar, Dövlət proqramları, habelə Azərbaycan Respublikasının Nazırılar Kabinetinin qərar və sərəncamları, o cümlədən AMEA-nın Rəyasət Heyətinin qərarlarının icrasından irəli gələn tədbirlərin həyata keçirildiyini bildirib.

Alim 2021-ci ildə bölmənin elmi-tədqiqat məməssisələrini tərefindən beynəlxalq elmi əlaqələrin genişləndirilməsi, elmi-tədqiqat fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, milli dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsi, ölkəmizin beynəlxalq nüfuzunun artırılması və digər istiqamətlərdə əhəmiyyəti işlərin görüldüyü, elmin inkişafı üçün mühüm addımların atıldığı söyleyib.

Alim 2021-ci ildə bölmənin elmi-tədqiqat məməssisələrini tərefindən beynəlxalq elmi əlaqələrin genişləndirilməsi, elmi-tədqiqat fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, milli dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsi, ölkəmizin beynəlxalq nüfuzunun artırılması və digər istiqamətlərdə əhəmiyyəti işlərin görüldüyü, elmin inkişafı üçün mühüm addımların atıldığı söyleyib.

Akademik vurğulayıb ki, ötən il bölmədə Azərbaycanın ümumi, siyasi və sosial-iqtisadi tarixi, yeraltı və yerüstü tarixi abidələrin tədqiqi, bərpası və qorunması, şəhərlərin tədqiqi, yaşayış məskənləri və müxtəlif tipli qəbir abidələrində arxeoloji qazıntıların aparılması, Asiya əlkələrinin tarixi, ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni inkişafının qanunaugunluqlarının və xüsusiyyətlərinin tədqiqi və təhlili, fəlsəfə tarixi, müxtəlif sahələrin fəlsəfi məsələləri, keçid dövrünün sosioloji, sosial-psixoloji problemləri, Azərbaycanda gender münasibətlərinin inkişafının fəlsəfi təhlili üzrə tədqiqat işləri aparılıb. Bundan əlavə, Azərbaycanın müstəqil milli iqtisadiyyatının formalşasının sosial-iqtisadi, makroiqtisadi və regional inkişaf problemlərinin tədqiqi, mülki, siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni hüquqların, həmçinin bu sahəde beynəlxalq və milli-tarixi təcrübənin təhlili və sünii intellekt problemlərinin öyrənilmesi, Qafqazda baş verən siyasi problemlərin təhlili, müasir dövrə milli məfkurə problemlərinin öyrənilmesi, Azərbaycan xalqının tarixini eks tədirən maddi sərvətin ekspozisiya və sərgilərdə nümayişi, təhlili, eləcə də onların toplanması, mühafizəsi, tədqiqi və nəşri, Dövlət atributları, nüüməzmatika, epiqrafiqa istiqamətində mühüm işlər görülüb.

Qeyd edib ki, hesabat ilində bölmənin elmi-tədqiqat məməssisələrində 9 istiqamət üzrə 37 problemdə aid 112 mövzu, 361 iş, 174 mərhələ üzərində elmi tədqiqatlar aparılıb, bunlardan il ərzində 52 mövzu, 292 iş, 172

Azərbaycan xalqının milli özünüdərkinin ən önemli amillərindən biri xatirə anlayışına, unudulmazlıq məfhumuna sədaqətidir. Xalqımız şəxsiyyəti, əməlləri, yaratdıqları, davamçıları ilə tarix yazmış görkəmlı simaları, nəcib insani keyfiyyətlərə, yüksək ali dəyərlərə malik şəxsiyyətləri əbədi yaddaşına ona görə bu qədər israrla həkk edir ki, onlara qürur duysun, öyünsün, bu insanların varlığı ilə millet olduğunu dərk etsin və özünə güvənsin.

Yüksek elmi nailiyətləri, milli mənəvi-əxlaqi dəyərlərə, eyni zamanda müasirlik və inkişafə bağlılığı, xeyirxah və nəcib əməlləri ilə xalqımızın yaddaşında həmşəyaşarlıq qazanmış görkəmlərə, yüksək ali dəyərlərə malik şəxsiyyətləri əbədi yaddaşına ona görə bu qədər israrla həkk edir ki, onlara qürur duysun, öyünsün, bu insanların varlığı ilə millet olduğunu dərk etsin və özünə güvənsin.

Tanımış ziyali nəslin layiqli davamçısı, sədaqətli ömrü-gün yoldaşı, qayğıkəs ana, dünya tibb elminə əvəzəzələnəməz töhfələr vermiş böyük oftalmoloq-alim ve xeyirxah insan kimi şərəflə bir ömrü yaşamış Zərifə xanımın həyatının hər bir anı mənəvi kamillik və müdriklik məktəbidir. Geniş dünyagörüşü, fitri istədədi və intellekti ilə seçilmiş bu böyük insan ömrünü zərərəzər xalqının və vətəninin gələcəyi üçün şəhəri ərimiş, insanlara sevgisi, geniş dünyagörüşü və dərin bilikləri sayəsində böyük uğurlara imza atmışdır.

Həyati hər bir alim və tibb işçisi üçün başdan-başa örnek olan akademik Zərifə Əliyeva 28 aprel 1923-cü ilde Naxçıvanın Şəhərtəx kəndində Azərbaycanın şəhəri və dövlətçilik tarixində özünəməxsus yeri ilə seçilən ictimai və dövlət xadimi, Əməkdar həkim, professor Əziz Əliyevin ailəsində dünyaya göz açmışdır. Ulu Tanrıının en yüksək mənəvi xüsusiyyətlər bəxş etdiyi Zərifə xanım məstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, bütün mənali ömrünü Vətəninin və xalqının tərəqqisine həsr etmiş dahi şəxsiyyətin - Ulu Önder Heydər Əliyevin məşəlek, eqidə və əməl silahdaşı, vəfali ömrü-gün yoldaşı olmuş, şəfqətli ANA kimi müasir Azərbaycanın lideri, mülkətin müzəffərlik və qalibiyət tarixinə yeni-yeni səhifələr yanan görkəmlə dövlət xadimi, Prezident İlham Əliyevin şəxsiyyət kimi formalaşmasında həlliəldici rol oynamışdır.

Zərifə xanım oftalmologiya elminin korifeysi, ziyali və işqli bir şəxsiyyət olmaqla görme problemlərə insanlara və ümumən etrafındakı hər kəsə sözün həm həqiqi, həm de məcazi mənasında nur paylayan, gözlərə işiq, qılqlırlarə həyat eşqi bəxş edən, etrafına gözəlliklər saçan mələk misallı bir insan olmuşdur. Görkəmlərə alim və tibbin zəngin elmi irsi, oftalmologiyının müxtəlif sahələri üzrə apardığı tədqiqatlar, əldə etdiyi müsər nailiyətlər, bunların əsasında yaratdığı fundamental əsərlər Azərbaycan tibb elminin parlaq sahifələridir.

Məlumdur ki, Minilliyyin İnkısaplı Məqsədləri özündə 8 əsas vazifəni birleşdirir ki, onlardan biri də bu gün bütün tərəqqipərvər bəşəriyyəti nara-

hat edən "gender bərabərliyinin təşviqi və qadınların rulunun gücləndirilməsi"dir. Bu vazifenin icrası istiqamətinə məsələ məqalə adı BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il dekabrın 22-də qəbul etdiyi qətnaməye əsasən, fevralın 11-i "Qadınlar və Qızlar Elmdə" Beynəlxalq Günü elan edilmişdir və o vaxtdan her il bütün dünyada bu tarixi genis şəkildə qeyd olunur. Dünya birləşiminin qadınların elmə cəlb olunmasına vacibliyinə bu qədər diqqət ayırmışından on illiklər əvvəl xalqımız beynəlxalq məqyasda tanınmış, vətənimiz və dünya elminə böyük töhfələr vermiş onlara qadın alım yetişdirmişdir. Zərifə Əliyeva, Aida İmanquliyeva, Ədila Namazova, İzzet Orucova, Zəhra Quliyeva, Rəfiqə Əliyeva və digər elm korifeylərinin adlarını fəxrə çəkmək olar. Alim qadınlar ölkənin içtihadı-siyasi həyatında da hər zaman fəaliyyət etmiş, təhsilin, mədəniyyətin, müxtəlif elm sahələrinin inkişafı üçün cox iş görmüşlər.

"Qadınlar və qızlar elmdə" Beynəlxalq Günü ilə bağlı 2021-ci və 2022-ci illərdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası tərəfindən təşkil edilmiş konfranslarda bir sıra aktual məsələlərə yanaşı, Azərbaycan qadınlarının elmdəki rolu da geniş müzakirə mövzusu olmuşdur. Hər iki mötəber tədbirdə xüsusi qeyd edilmişdir ki, Azərbaycanda elmi işçilərin 56, fəlsəfe doktorlarının 51, elmlər doktorlarının 46 faizi, ali təhsil ocaqlarında və AMEA-da təhsil almış magistrantların 54 faizindən çoxu, AMEA əməkdaşlarının 60 faizi qadınlardır. Bizim ölkədə hər hansı cəmiyyətin sosial-iqtisadi inkişafının aparıcı qüvvəsi olan elm və texnologiyalar üzrə təhsil alanların 40 faizi qızlardır, halbuki dünyada bu rəqəm 35 faizdən yuxarı deyildir, əksər ölkələrdə isə heç 5 faizi də keçmir. Bu nəticələrə nail olmaq üçün Azərbaycan uzun bir yol keçmişdir və bu yolu uğurlarından akademik Zərifə Əliyevanın da böyük töhfələri vardır.

Qadınların ali təhsilə və elmə çox da kültəvi müraciət etmədikləri bir dövrə - ikinci Dünya müharibəsinin ən gərgin vaxtlarında orta məktəbi bitirən genç Zərifə Əliyeva həyatını insanların sağlamlığını həsr etməyi qərara almış və Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun Mülacə-profilaktika fakültəsinə qəbul olunmuşdur. 1947-ci ilde institutu bitirdikdən sonra Moskvadakı Mərkəzi Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda oftalmologiya üzrə ixtisas kursunu keçmişdir.

Qarşısına qoymuş məqsədlərə sadıqliyi və elmi tədqiqatlara böyük maraqlı Zərifə xanımı Azərbaycan SSR Səhiyyə Nazirliyinin Elmi Tədqiqat Oftalmologiya İnstitutuna getirdi və o,

Zərifə Əliyeva

Zəkanın nuru və xeyirxahlığın

1949-cu ilde bu institutda elmi işçi kimi fealiyyətə başladı. 1950-1953-cü illərdə aspiranturadən təhsil aldıqdan sonra Zərifə Əliyeva 1960-1967-ci illərdə həmin institutda böyük elmi işçi vəzifəsində çalışıdı.

1950-ci illərdə Azərbaycanda traxoma kimi göz xəstəliyi geniş yayılmışdı. O zaman hələ bu infeksiyanın effektiv müalicə üsulları işlənilər hazırlamamışdı və qeyd olunan xəstəliyə qarşı mübarizə təkcə oftalmologuya deyil, bütövlükdə respublikanın səhiyyə sistemi üçün müsər həmşəyaşarlıq kəsb edirdi. Zərifə xanım traxoma ilə mübarizə üzrə müalicə-profilaktika tədbirlərinin təşkilində və həyata keçirilməsində feal iştirak edirdi. O, təcrübə təbəblik fealiyyəti ilə yanaşı, Azərbaycanın traxoma xəstəliyinin xüsusiyyəti yüksək olduğu rayonlarına səfərlər edir, oftalmoloqlara mühazirələr oxuyur, əhali ilə səhəbətlər aparır.

Zərifə xanımın ilk tədqiqatının mövzusunu yaşadığı dövr özü dikte etdi. Onun elmi-tədqiqat işi traxomanın müalicəsi ilə bağlı bir sıra məsələlərə, daha dəqiq desək, traxomanın və onun fəsadlarının müalicəsində o zamanlar yeni antibiotikin - sintomisin effektiv istifadə imkanlarının öyrənilməsinə həsr olmuşdu. Bu tədqiqatların neticələri Zərifə Əliyevanın 1960-ci ilde qəbul etdiyi "Traxomanın sintomisinə digər terapiya üsulları ilə birgə müalicəsi" mövzusunda naməzədlik dissertasiyasının əsasını təşkil etmişdi. 1963-cü ildə SSRİ Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən gənc alimə "Oftalmologiya" ixtisası üzrə baş elmi işçi elmi adı verilmişdi.

Zərifə Əliyeva 1967-ci ilde Azərbaycan SSR Səhiyyə Nazirliyinin Əziz Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun Göz xəstəlikləri kafedrasının dosenti vəzifəsinə dəvet olunmuşdu. Ömrünün sonuna kimi burada çalışan Zərifə xanım 1983-cü ilde kafedranın müdürü vəzifəsinə seçilmişdi. Həmin illərdə alim-təbib tibbi fealiyyətə meşğul olmuşaqla yanaşı, coxsayılı mürəkkəb əməliyyətləri icra edir, xəstələrə məsləhətlər verirdi. Onun elmi-pedaqoji fealiyyəti bununla məhdudlaşdırıb, bütün oftalmoloji müəssisə və şöbələri, kadrları təkmilləşdirilməsi prosesini de əhət etdi.

Qeyd etmək lazımdır ki, Zərifə xanım Əliyeva yüksəkxitəslər kadrlarının hazırlanmasına böyük əmək sərf etmişdir. Onun birbaşa rəhbərliyi ilə qənc alımların və həkim-oftalmoloqların böyük bir nəsl yetişmişdir. Görkəmlərə alim tələbələrinə zəngin elmi təcrübəsini öyrətmış, onlara diqqət və qayğılılıqla yanaşmışdır. Ümumiyyətlə, Zərifə Əliyeva hər zaman ətrafında gənc bacarıqlı və savadlı həkimlər toplamaqla elmi-tədqiqat işlərinə uğurla təşkil etdi. 1977-ci ilde onun təşəbbüsü ilə ilk dəfə olaraq Bakıda keçirilən Ümumittifaq Oftalmoloqlar Cəmiyyəti idarə Heyətinin plenumunun təşkilatı işləri böyük təcrübə və idarəciliq qabiliyyəti tələb etdi və Zərifə xanım bunun öhdəsindən uğurla gələ bilmişdi. Bu plenum həm Azərbaycanda, həm de keçmiş ittifaqın tanınmış akademik müəssisələrindən oftalmoloji xidmətin inkişafında, elmi və elmi-pedaqoji kadrların hazırlanmasında böyük rol oynamışdır.

Milli oftalmologiyanın əsasını qoymuş, 1968-ci ildən görme organının peşəkar patalogiyaları ilə meşğul olmuş və bu istiqamətə bir çox yeni elmi ideyənin müəllifi kimi bütün dünyada tanınmış Zərifə Əliyeva sonrakı illərdə bu sahədə apardığı müşahidələrin, klinik tədqiqatların və təcrübələrinə həsr edilmiş "Azərbayca-

nın bir sıra kimya müəssisələri işçilərinin görmə organının veziyəti" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını 1976-ci ildə Moskvada, nüfuzlu elmi mərkəz kimi tanınan M.Helmholts adına Elmi Tədqiqat Göz Xəstəlikləri İnstitutunda müdafiə etmiş, bir il sonra SSRİ Nazirlər Kabinetin yanında Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən professor elmi adını almışdır. 1983-cü ildə isə o, elmi və elmi-şəxsliliklə fealiyyətində və kadrlar hazırlanlığında əldə etdiyi mühüm nailiyətlərə, onların sosial-iqtisadi əhəmiyyətinə görə Azərbaycan SSR EA-nın həqiqi üzvü seçilmişdir.

Görkəmlərə alim oftalmologiyanın müxtəlif istiqamətlərinə aid 150-dən çox elmi məqalən, 14 monoqrafiyadan, 12 səmərələşdirici təklifin müellifləri kimi dünya tibb elmində silinməz izlər buraxmışdır. Bir alim kimi çox böyük zirvələri fəth etməyi bacarmış Zərifə Əliyevanın əsərləri, elmi monoqrafiyaları bu gün də öz aktuallığını qoruyub saxlamaqla oftalmoloqların stolüstü kitablarında əsaslıdır.

Akademik Zərifə Əliyeva çoxillik gərgin elmi axtarışlar və eksperimental tədqiqatlar nəticəsində istehsalatda aşağı intensivlikli zərərlər maddələrin görme organının təsirinin müsər qurunauyğunluqlarını aşkar etmişdir. Onun çoxşaxəli elmi fealiyyətinin esas istiqamətlərini traxoma xəstəliyinin klinikası, görme organının fiziologiyası və peşə xəstəliklərinin təsiri nəticəsində baş verən göz patologiyalarının profilaktikası, diaqnostikası və müalicəsi, kimya sənayesi müəssisələrinin işçilərindən görme organının veziyəti, herpetik göz xəstəlikləri, ağrı virus konyunktivitləri, gözün hidrodinamik sisteminin fizioloji-anatomik xarakteristikası, göz sularmasının müsər cərrahiyyə üsulları ilə müalicəsi, şəkərlər diabet zamanı göz xəstəlikləri, terapевtik oftalmologiya, iridodiagnostikanın qurulması və qurulması, təsəvvürlerin genisləndirilməsinə ehtiyac yaradırdı. Məhz bu səbəblərdən Zərifə Əliyevanın keçdiyi uğurlu elm yolunun əhəmiyyəti bir hissəsi AMEA-nın akademik Abdulla Qarayev adına Fiziologiya İnstitutu ilə bağlı olmuşdur. Zərifə xanımın təşəbbüsü və bilavasitə rəhbərliyi ilə 1979-cu ildə həmin institutda SSRİ-də ilk dəfə olaraq Görme organının fiziologiyası və peşə patologiyası laboratoriya yaradılmışdır.

Zərifə Əliyeva tərəfindən aparılmış və görme organına ətraf mühit amillərinin göstərdiyi təsirin mexanizm və qanuna uyğunluqlarına həsr olunmuş elmi araşdırımlar biotib elmine yaxın sahələrin, illi növbədə multidisiplinar formatda fiziologiya elminin cəlb edilməsinə, gözün fiziologiyasının haqqında təsəvvürlerin genisləndirilməsinə ehtiyac yaradırdı. Məhz bu səbəblərdən Zərifə Əliyevanın keçdiyi uğurlu elm yolunun əhəmiyyəti bir hissəsi AMEA-nın akademik Abdulla Qarayev adına Fiziologiya İnstitutu ilə bağlı olmuşdur. Zərifə xanımın təşəbbüsü və bilavasitə rəhbərliyi ilə 1979-cu ildə həmin institutda SSRİ-də ilk dəfə olaraq Görme organının fiziologiyası və peşə patologiyası laboratoriya yaradılmışdır.

Laboratoriyanın ilk tədqiqat işlərinin "Müxtəlif kimyəvi faktorların təsiri şəraitində işləyən insanların görme organının klinik-fizioloji və morfohistokimyəvi xüsusiyyətləri" mövzusunda etrafında qurulması da təsadüfi olmamışdır. 1970-ci illərdə Azərbaycan keçmiş SSRİ məkanında kimya sənayesinin əsas mərkəzlərindən biri sayılırdı və bu səbəbdə laboratoriya aparılan tədqiqatların məqsədi istehsalatda istifadə edilən müxtəlif kimyəvi maddələrin görme organına uzunmüddəli xroniki təsirinin kompleks analizi və bu təsirin nəticəsi kimi baş verə biləcək dəyişikliklərin erkən diaqnostikası olmuşdur. O dövr səhiyyənin, tibb elminin qarşısında duran fundamental problemlərdən biri peşə ilə bağlı az zərərlərə əməllərin, aşağı dozaların xroniki təsiri altında organizmdə baş verən qeyri-spesifik patologiyaların öyrənilməsi idi. Başqa sözle, ətraf mühitin əlverişsiz təsiri zamanı organizmin adaptiv-kompensator mekanizmlərinin öyrənilməsi on plana çıxmışdır. Zərifə Əliyevanın həmmüəlli olduğu "Terapəvtik oftalmologiya", "İridologianın əsasları", "Oftalmologianın aktual məsələləri" nadir monoqrafiyaları həm praktiki oftalmoloqlar, həm de müəllim və tələbələr üçün bu günə dekabr məsələləri təqdim etmişdir. Zərifə Əliyevanın dünyada analoqu olmayan elmi tədqiqatları uzun illər respublikanın 10-dan artıq iri sənaye müəssisəsini, neftçiləri, zavodlarını əhatə etmişdir. Ümumilikdə müayinələrə 4000-dən çox fehlə və mütəxəssis cəlb olunmuşdur. Zərifə xanımın təxminən 40-50 il bundan əvvəl apardığı həmin tədqiqatlarda müasir elm qarşısında qoyulan əsas tələbələrdən birinin,

O, yüksəkxitəslər həkim və alim olmaqla yanaşı, çox məhrəban, xeyir-

fenomeni

genetik yaddası

yeni elmlə istehsalatın sıx əlaqəsinin təmin edilməsinin bariz nümunəsini görmək mümkündür.

Yuxarıda qeyd edilən tədqiqatlardan aldığı uğurlu nəticələrə görə, akademik Zərifə Əliyeva qadın mütəxəssislər arasında ilk dəfə olaraq 1981-ci ildə oftalmologiya sahəsində ən yüksək mükafata - SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının M.i.Averbax adına mükafatına layiq görülmüşdür.

Görkəmli alim gözün çoxsaylı oftalmoloji müayinələri ilə yanaşı, ilk dəfə olaraq elektrofizioloji metodlardan da geniş istifadə etmişdir. Toksik maddələrlə təmsədə olan işçilərin gözlerinin elektroretinoqrafik, elektrookuloqrafik, reoftaloqrafik müayinəsi torlu qışanın müxtəlif hüceyrə elementlərinin funksional vəziyyətində baş veren dəyişiklikləri üzə çıxarmağa imkan yaradırdı. Paralel olaraq aparılan eksperimental tədqiqatlarda toxik maddələrin və bəzi fiziki amillərin gözün torlu qışasında funksional vəziyyətə, sərbəst radikal proseslərə, neyromediatorların səviyyəsinə təsiri öyrənilirdi. Həmin tədqiqatların nəticələri bu gün də mütəxəssislər arasında böyük maraq doğurur.

Zərifə Əliyevanın rəhbərliyi ilə Salyan rayonunun kənd təsərrüfatı müəssisələrində çalışan və əmək fəaliyyəti zamanı pestisidlər təmsədə olan 500-ə yaxın insanı əhatə edən unikal tədqiqat nəticəsində ilk dəfə olaraq kənd təsərrüfatı işçilərində görme organının vəziyyəti haqqında müvafiq biliklərin əldə edilməsinə imkan yaranmışdır. O cümlədən göstərilmişdi ki, gözün ön şöbəsində iltihab xəsteliklərinin tezliyi pestisidlərin təsiri altında əhəmiyyətli dərəcədə yüksəkdir.

Zərifə Əliyevanın elmi maraq dairəsində görme organının, görme analizatorunun yaşla bağlı dəyişikliklərinin tədqiqi də xüsuslu yer tuturdu. Görkəmli rus oftalmoloq-alimi, akademik A.Brovkina Zərifə xanımın "Gözün ve görme-sinir traktının yaş dəyişmələri" kitabı haqqında demişdi: "Bu elmi əsər mahiyət etibarilə oftalmologiyada yenilər istiqmətin - oftalmoloji herontologyanın başlangıcını qoyur". Kitab AMEA-nın akademik Abdulla Qarayev adına Fiziologiya İnstitutunda bu gün həyata keçirilən herontoloji tədqiqatlar fonunda daha da aktual və dəyərliyidir.

Onu da qeyd etmek lazımdır ki, Zərifə xanımın laboratoriyasının əməkdaşları 80-ci illərin sonunda "Uzunömürlülük fenomeni" beynəlxalq əməkdaşlıq programı çərçivəsində həm Azərbaycanın yüksək uzuñomürlülük indeksi ilə fərqlənən Qazax və İsmayıllı rayonlarında, həm də keçmiş SSRİ-nin bəzi regionlarında, o cümlədən Krimda həyata keçirilmiş beynəlxalq herontoloji elmi ekspedisiyalarda feal iştirak etmiş, yaş 90-105 yaş 900-ə yaxın insanda görme organının yaşla bağlı dəyişikliklərini öyrənərək bu gün də mütəxəssislər üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən bir sıra elmi əsərlər nəşr etdirmişlər.

Akademik Zərifə Əliyeva SSRİ Sülhü Müdafiə Komitesinin üzvü, Azərbaycan Sülhü Müdafiə Komitəsi sədrinin müavini, "Bilik" cəmiyyətinin idarə heyətinin və elmi tədqiqatlar komitesinin rəyaset heyətinin, SSRİ Oftalmoloqlar Cəmiyyətinin üzvü, "Oftalmologiya bülleteni" jurnalının redaksiya heyətinin üzvü kimi geniş elmi-ictimai fəaliyyətə də məşğul olmuşdur.

Bu böyük alim və şəxsiyyətin dövlət və xalq qarşısında xidmətləri layiqince qiymətləndirilmiş, o, orden və medallarla təltif edilmiş, Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür.

1990-ci illərin əvvəllerində keçid dövrünün problemləri ile bağlı elminkin inkişafında da ciddi durğunluq və tənzəzzül yaşanırdı. Həmin dövrdə bir sıra elmi qurumlar, o cümlədən Zərifə xanımın laboratoriyası da öz fəaliyyətini dayandırmalı olmuşdu. Yalnız Ulu Önder Heyder Əliyevin hakimiyətə qayıdışından sonra ölkədə akademik elmin

səviyyəsini və inkişaf tempini artırmağa, elmi tədqiqatların texniki və texnoloji terminatı müasirleşdirməye zəmin yarandı. Bu müsbət tendensiya Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi dövründə daha da genişləndi və beləliklə, elmin bütün sahələrində olduğu kimi, biotibb sahəsində də geniş spektrli nəzəri-təbqi problemələrin, o cümlədən peşə və sosial əhəmiyyətli xəsteliklərin kompleks tədqiqinə, Zərifə xanımın bəzə miras qalmış elmi ideyaların inkişafına geniş imkanlar açıldı. Bu imkanları gerçəkləşdirmək məqsədilə hayata keçirilən islahatlar çerçivəsində AMEA-nın akademik Abdulla Qarayev adına Fiziologiya İnstitutunda Zərifə xanımın laboratoriyasının fəaliyyətini bərpa etmək məqsədilə 2016-ci ildə "Görmenin fiziologiyası" yaradıcı qrupu təşkil edilmişdir. Qrupun əməkdaşları görme organının fiziologiyası və yaşla bağlı patologiyası sahəsində Zərifə xanım tərəfindən əsas qoyulmuş tədqiqatların davamı kimi neyrodegenerativ xəsteliklər görə sistemi strukturları arasındaki mürəkkəb əlaqələri araşdırmağa başlamışdır. Onlar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elm inkişaf Fondunda dəstəyi ilə artıq bir beynəlxalq əməkdaşlıq programını müvəffəqiyətə ilə həyata keçirmişlər. Belarus MEA-nın Fiziologiya İnstitutu ilə birgə icra edilən program neyrodegenerativ xəsteliklər zamanı görme funksiyasının pozulma mexanizmlərinin kliniki-neyrofizioloji tədqiqinə və bu pozulmaların reabilitasiyası üçün innovativ üsulların işlənməsindən istiqamətləndirilmişdir. Sevincindər haldr ki, AMEA Reyasət Heyətinin 6 aprel 2021-ci il tarixli qərarı ilə bu qrupun bazasında AMEA-nın Fiziologiya İnstitutunun strukturunda Görme organının və neyrodegenerativ xəsteliklərin neyrofiziologiyası laboratoriyası yaradılmışdır.

Zərifə xanım əsl ziyanlılığın genetik yaddasına malik bir insan idi. Ziyan zekası onun bilik və tehsilində, etrafına yayıldığı işlədə, zərflilik, təmkin və nəcibliyində, inşanlıq və insanlara sevgisində, sevimli peşəsinə və ailəsinə bağlılığından özünü göstərirdi.

Bəşəriyyətin ən qiymətli sərvəti olan xeyirxahlıq, həya və saflıq fani aləmde əbədiyyəti, daimi mənəvi ucalığı təmin edir. Yüksek mənəviyyata, mərhəmetli, kövrək qələbə, ən saf mənəvi dəyərlərə sahib olmuş Zərifə xanım Əliyeva həyatı və əməlli ilə hələ sağlığında müqəddəslək qazanmış bir şəxsiyyətdir. Onun malik olduğu və qazandığı nə varsa, Allah tərəfindən verilmiş nəmətlərdir. "Qurani-Kərim"də deyildiyi kimi: "...Həqiqətən, nemət Allahın əlindədir və onu istədiyi şəxəs bəxş edir..."

Peşəkarlığı, sadəliyi, qayğısılılığını və səmimiyyəti ilə daim seçilmiş oftalmolojinin əməkdaşları zaman keçidkən öz aktuallığını daha da artırır, müsteqil Azərbaycanın davamlı inkişafına və yeni uğurlar qazanmasına real töhfələr verir. Sağlığında olduğunu kimi, bu gün də şöhrəti sərhədləri aşan akademik Zərifə Əliyevanın elm, təhsil və səhiyyədə qoyub getdiyi izlər əsلا silinmişdir. Yaratdığı elm məktəbin nümayəndələri sağlam cəmiyyət naminə çalışmaqla bu gün də insanların gözlerinə işq vermək də, müxtəlif peşələrdən olan pasiyentlərin görme qabiliyyətini bərpa etməkdərlər.

Bu gün xalqımız zəkası, elmə sədaqəti, yüksək daxili mədəniyyəti, insanlıq qarşısında məsuliyyəti ilə qəlbərə yol tapmış Zərifə xanım Əliyevanı, onun işqli obrazını özünü qan yaddaşına əbədi həkk etmək, parlaq xatirəsinə daim ehtiramla anır. Həc şübhəsiz ki, bütün həyatını insanlara, onların gözlərinə və qəlbərinə nur səpməkə kəməllik zirvəsini fəth etmiş Zərifə xanım Əliyevanın xeyirxah əməl deffəri heç zaman bağlanmayıacaq, nur çeşməsi əsلا qurumayaçaq, əziz xatirəsi isə qürur mənbəyimiz kimi dünya durduqca yüksək tutulacaq.

**İrəda HÜSEYNNOVA
AMEA-nın vitse-prezidenti,
akademik**

Akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 99-cu ildönümü qeyd edilib

Aprelin 28-də AMEA-nın Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunda görkəmli oftalmoloq alim, Əməkdar elm xadimi, akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 99-cu ildönümü ilə bağlı tədbir keçirilib.

Əvvəlcə akademik İrəda Hüseynova, AMEA-nın Biologiya və Tibb Elmləri Bölmesinin üzvləri və bölmənin elmi müəssisə və təşkilatlarının baş direktorları I Fəxri xiyabanı ziyarət edərək görkəmli alimin məzarı önnə əklil və gül dəstələri qoyublar.

Sonra institutun foyesində AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanası tərəfindən təşkil olunmuş akademik Zərifə Əliyevanın həyat və fəaliyyətini əks etdirən sərgiyə başlıxı keçirilib.

Tədbirdə, həmçinin görkəmli alimin ömr yoldundan bəhs edən film nümayiş olunub.

Tədbiri giriş nitqi ilə AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli açaraq akademik Zərifə Əliyevanın Azərbaycanda oftalmologiya sahəsində elm məktəb yaratmış görkəmli alımlarımızdan bire olduğunu bildirib. O, görkəmli elm xadiminin oftalmologiyasının aktual problemləri ilə dərindən məşğul olduğunu, elmı ya radiciliğində qlaukomani və görme organının iltihabının müalicəsinin xüsusi yer tutduğunu diqqətə çatdırıb.

Akademik İsa Həbibbəyli oftalmoloq alimin dəfələrlə müxtəlif bögələrimizə gedərek burada qlaukomadan əziziyət çəkən insanların müalicəsinini həyata keçiridən vurğulayıb. Bildirib ki, Zərifə xanımın elm tədqiqatları oftalmologiya elminin zənginləşməsinə xidmət edən yeni müdədələrin ortaya çıxmasına səbəb olmuş və alim qlaukomada xəsteliklərinin tədqiqi ilə məşğul olan yeni laboratoriyaların yaradılmasıdır. İştirak etmişdir.

"Akademik Zərifə Əliyevanın vacib xüsusiyyətlərinən biri onun icimai xadim kimi ölkəmizdə qadın hərəkatının onde gedən maarifçi simalarından bire olması ilə bağlıdır", - deyən vitse-prezident XX əsrin ortalarından inkişaf etməyə başlayan qadın hərəkatında görkəmli alimin böyük xidmətləri olduğunu vurğulayıb. Əlavə edib ki, Zərifə Əliyeva Azərbaycan qadınlarını bir çox yeni laboratoriyaların yaradılmasında xoxanı və əməkdaşlığından ötürü təşəbbüsü və bilavasita rəhbərliyi ilə 1979-cu ildə həmin institutda SSRI-də ilk dəfə olaraq Görme organının fiziologiyası və

peşə patologiyası laboratoriyasının yaradıldığını və bu laboratoriyanın 1990-cı ilə kimi uğurla fəaliyyət göstəridiyini deyib. Qeyd edib ki, AMEA-nın Reyasət Heyətinin 6 aprel 2021-ci il tarixli qərarı ilə Fiziologiya İnstitutunda Zərifə xanımın laboratoriyasının fəaliyyətini bərpa etmək məqsədilə 2016-ci ildə təşkil olunmuş "Görmenin fiziologiyası" yaradıcı qrupunun bazası əsasında AMEA-nın Fiziologiya İnstitutunun strukturunda Görme organının və neyrodegenerativ xəsteliklərin neyrofiziologiyası laboratoriyası yaradılmışdır.

Vitse-president Zərifə xanımın yüksəkxitəslisi kadrların hazırlanmasına böyük emək sarf etdiyini, onun birbaşa rəhbərliyi ilə genç alımların və həkim-oftalmoloqlar nəslinin yetişdirməsini vurğulayıb. Bildirib ki, 1977-ci ildə alimin təşəbbüsü ilə ilk dəfə olaraq Bakıda keçirilən Ümumittifaq Oftalmoloqlar Cəmiyyəti İdare Heyətinin plenumin təşkilat işləri böyük təcrübə və idarəciliq qabiliyyəti tələb etdə, Zərifə xanım bunun öhdəsində uğurla gələ bilmədi: "Bu plenum hem Azərbaycanda, həm də keçmiş ittifaqın tanınmış akademik müəssisələrində oftalmoloji xidmətin inkişafında, elmi və elmi-pedaqoji kadrların hazırlanmasında böyük rol oynamışdır".

Daha sonra çıxış edən AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., akademik Gövhər Baxşalıyeva Ümummilli Lider Heyder Əliyevin sədəqəli dostu və etibarlı silahdaşı olan Zərifə xanımın elm üçün gözəl tədqiqatçı, övladlarına qayğışə ana, sade vətəndaş olduğunu qeyd edib, onun keçidiyri şərəfli həyat yolunun hər bir Azərbaycan vətəndaşı, her bir alim və həkim üçün həyat və mənəviyyət dərsi, müdriklik məktəbi olduğunu bildirib. Vurğulayıb ki, Zərifə xanım əsl ziyanı id, Azərbaycan xanımına xas olan bütün müsbət keyfiyyətləri özündə birləşdirirdi, onları təcəssüm etdirirdi. Alimin simasında nəcib Azərbaycan qadını, vəfəli ömr-gün yoldaşı, fədakar ana, milyonlarla insanın qəlbində yaşayan görkəmli elm fədaisinin obrazı görünür.

Tədbirdə, həmçinin AMEA-nın Fiziologiya İnstitutunun baş direktoru, professor Ulduz Həşimova, AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının baş direktoru, professor Məmməd Əliyev, Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun laboratoriya müdürü, AMEA-nın müxbir üzvü Novruz Quliyev, Fiziologiya İnstitutunun şöbə müdürü, biologiya elmləri doktoru Elmiira Pənahova, AMEA-nın Qadınlar Şurasının sədri, fəlsəfə elmləri doktoru, professor Rəna Mirzəzadə və akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzinin aparıcı elm işçisi, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Nübar Həşimova çıxış edərək akademik Zərifə Əliyevanın elm nüaliyyətlərindən, ərsəyə getirdiyi fundamental əsərlərdən, onun peşəkar hekim, fəal icimai xadim kimi fəaliyyətindən danışıblar.

Sonda akademik Zərifə Əliyevanın qohumları adından çıxış edən Zərifə Quliyeva tədbirin təşkilinə görə AMEA-ya və Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun rəhbərliyinə təşəkkürünü bildirib. O, oftalmoloq alımla bağlı xatirələrini tədbir iştirakçıları ilə bölüşüb.

AMEA Rəyasət Heyətinin icası keçirilib

Aprelin 22-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin növbəti icası keçirilib.

Iclada AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov ve Rəyasət Heyətinin digər üzvləri iştirak ediblər.

Tədbiri akademik Arif Həşimov giriş sözü ilə açaraq yığıncağın gündəliyi barədə məlumat verib.

Əvvəlcə akademik Arif Həşimov AMEA-nın müxbir üzvü Pənah Muradova, biologiya elmləri doktoru Fuad Qulubəyova, həmçinin AMEA-nın vitse-prezidentinin köməkçisi Sayat Mustafayevə AMEA-nın Fəxri fərmanlarını təqdim edib.

Daha sonra iclasda bir sira elmi-təşkilatı məsələlər müzakirə olunub.

Müzakirəyə çıxarılan ilk məsələ AMEA-nın 27 aprel 2022-ci il tarixində keçiriləcək Ümumi yığıncağına hazırlıq haqqında olub. Məsələ ilə bağlı çıxış edən akademik Arif Həşimov bildirib

ki, tədbirdə AMEA-nın həqiqi və müxbir üzvləri ilə yanaşı, bir sıra nazirləklərin və ali təhsil müəssisələrinin rəhbər şəxslərinin, eləcə də xaricdə yaşayan azərbaycanlı alimlərin iştirakı bildirib.

gözlnilir. Akademikin sözlərinə görə, Ümumi yığıncaqdə AMEA-nın 2021-ci ildeki elmi və elmi-təşkilat fealiyyəti ilə bağlı elmi bölmələrinin hesabati dinləniləcək, həmçinin tədbir çərçivəsində AMEA-nın elmi müəssisə və təşkilatlarında əldə olunan nailiyyətləri eks etdirən Akademiyanın elmi nailiyyətlərinin sərgisinin açılışı olacaq və 3 gün ərzində, aprelin 29-də gələn qonaqlar üçün nümayiş etdiriləcək. AMEA rəhbəri həmin sərginin galəcəkde daimi olmasının nəzərdə tutulduğunu diqqətə çatdırıb.

Akademik Arif Həşimov daha sonra AMEA-nın Ümumi yığıncağının qərar layihəsini təqdim edib və bu iştirakətə Rəyasət Heyətinin üzvlərinin iştirakı ilə geniş müzakirələr aparılıb, müvafiq tapşırıqlar verilib.

Iclada, həmçinin akademik Zemfira Səforovanın 85, AMEA-nın müxbir üzvləri Şakir Musayevin 65, Firəngiz Əli-zadənin isə 75 illik yubileyi haqqında qərarlar qəbul olunub. Bundan əlavə, AMEA-nın Mikrobiologiya İnstitutunun Elmi şurasının yeni tərkibi təsdiqlənib, həmçinin Biofizika İnstitutunun fəlsəfə doktoru hazırlığı üzrə əyani doktorantı Türkən Səmədova öz xahişi ilə doktoranturadan xaric edilib.

Daha sonra tədbirdə çıxış edən AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İrədə Hüseynova Böyük Britaniyanın Molekulyar Biologiya İnstitutunun və AMEA-nın Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun Hesablama struktur biologiyası laboratoriyalarının rəhbəri, professor Qərib Mürşüdovun və Almaniya-da yaşayan azərbaycanlı riyaziyyatçı alim Məsud Əfəndiyevin ölkə başçısının 21 aprel 2022-ci il tarixli Sərəncamı ilə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görüldüklerini söyləyib və bu təltif münasibətiə Akademiyada elmin minnədarlığından Prezident İlham Əliyevə minnədarlığını bildirib.

Sonda AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov çıxış edərək Akademiyada elmi mühitin qorunması və aparılan tədqiqatların inkişaf etdirilməsinin vacibliyini vurğulayıb.

AMEA, ADNSU və Strasburq Universiteti arasında əməkdaşlıq haqqında saziş imzalanıb

Aprelin 21-də AMEA-nın Rəyasət Heyətində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti (ADNSU) və Strasburq Universiteti (UNISTRA) arasında elm və təhsil sahəsində əməkdaşlıq haqqında sazişin imzalanma mərasimi keçirilib.

Tədbirdə AMEA tərəfindən Akademiyanın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov, AMEA-nın vitse-prezidenti, akademiklər Dilqəm Tağıyev, Rasim Əliquliyev, İrədə Hüseynova, Gövər Baxşəliyeva, AMEA-nın Rəyasət Heyeti aparatının Elmi-təşkilat idarəsinin rəisi, dosent Rüstəm Rüstəmov, Beynəlxalq elmi əməkdaşlıq şöbəsinin müdürü, dosent Esmira Əlizayeva, İnformasiya şöbəsinin müdürü, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ağahüseyin Şükürov və AMEA-nın Rəyasət Heyətinin elmi katibi, dosent Sərxan Xaveri iştirak ediblər.

İmzalanma mərasimində, həmçinin ADNSU-nun rektoru, professor Mustafa Babanlı, Strasburq Universiteti tərəfindən isə müəssisənin prezidenti Mişel Deneken, Strasburq Universitetinin vitse-prezidenti Jan-Mark Planeix, ADNSU-nun nəzdində fəaliyyət göstərən Azərbaycan-Fransız Universitetinin (UFAZ) icraçı direktoru V.Əsgərov çıxış edərək tədbirin təşkilinə görə, AMEA rəhbərliyinə minnədarlığını bildirib və fransalı qonaqları təqdim edib.

AMEA rəhbəri sazişin tərəflər arasında əlaqələrin genişləndirilməsinə, birgə elmi layihələrin həyata keçirilməsinə və tədqiqatların aparılması, eləcə də gənc kadrların hazırlanmasına təkan verəcəyini vurgulayıb.

Sonra UFAZ-in icraçı direktoru V.Əsgərov çıxış edərək tədbirin təşkilinə görə, AMEA rəhbərliyinə minnədarlığını bildirib və fransalı qonaqları təqdim edib.

Daha sonra tədbirdə çıxış edən ADNSU-nun rektoru, professor M.Babanlı UFAZ haqqında tədbir iştirakçılarına ətraflı məlumat verib. Professor Mustafa Babanlının sözlərinə görə, universitet 2016-ci ildə ilk qəbulunu elan edib və 2019-2020-ci illerde iki dəfə məzun buraxılışını həyata keçirib. Ötən il UFAZ ilk magistratura qəbulunu elan edib. Bundan əlavə, UFAZ-da doktorantura pilləsi üzrə tələbələrin hazırlanacağını və artıq bu iştirakətde ADNSU ilə Strasburq Universiteti arasında sazişin imzalandığını söyləyib.

Son vaxtlar UFAZ-da elmi tədqiqatların həyata keçirilməsi iştirakətində işlərə başlığından deyən professor Mustafa Babanlı bu prosesin icrasında AMEA-nın və Azərbaycan alimlərinin təcrübəsinə ehtiyacın yarandığını, ölkəmizin maraqlarına və

müsəvir çağrıqlarla uyğun birgə tədqiqatların aparılmasının ümumilikdə respublikamızın və elmimizin inkişafına təkan verəcəyini vurğulayıb. Eyni zamanda bildirib ki, imzalanacaq üçtərəfli saziş Azərbaycan-Fransa elmi mərkəzləri arasında körpü yaradılmalıdır.

Tədbirdə çıxış edən Strasburq Universitetinin prezidenti M.Deneken qeyd edib ki, rəhbərlik etdiyi universitet Avropanın en köklü ali təhsil müəssisələrindən biridir. Bu gün Strasburq Universitetində 5 Nobel mükafatçısının və 30-a yaxın fransalı akademikin çalışdığından deyən M.Deneken UFAZ-in öten illerdə əldə etdiyi uğurların sözügedən mütəxəssislerin marağına səbəb olduğunu və onların bu prosesə töhfə verməyə hazır olduğunu söyləyib.

2017-ci ildə Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyeva ilə görüşdə iştirak etdiyini xatırladan Mişel Deneken bu görüşün onu Azərbaycanda yeni tədris sisteminin yaranması və təhsil sisteminin inkişaf etdirilməsi, müasir standartlara cavab verən laboratoriyaların yaradılması və gələcək tədqiqatların aparılması üçün ruhlandırdığını deyib.

M. Deneken imzalanacaq sazişin Fransa üçün də əhəmiyyət daşıdığını

çirilməsində, eləcə də kadr hazırlığında müüm rol oynayacaq.

Daha sonra AMEA, ADNSU və Strasburq Universiteti arasında elm və təhsil sahəsində əməkdaşlıq haqqında saziş imzalanıb. Saziş AMEA tərəfdən akademik Arif Həşimov, ADNSU tərəfdən professor Mustafa Babanlı, Strasburq Universiteti tərəfdən isə Mişel Deneken imzalayıblar.

Tərəflər saziş çərçivəsində yer və ətraf mühit elmləri, neft, qaz və digər enerji mənbələri, kimya və kimya mühəndisliyi, materialşunaslıq, kompüter elmləri, informasiya texnologiyaları və sünə intellekt sahələrində təhsilə, elmi-texniki inkişaf, tədqiqat və kəşfiyyata dəstək vermek, birgə simpoziumlar, konfranslar və seminarlar təşkil etmək, bakalavrların, magistrantların, doktorantların və ya gənc tədqiqatçıların birgə elmi layihə və fealiyyətlərində iştirakını dəstəkləmək, AMEA, ADNSU və UFAZ-in elmi kadrlarının və tələbələrinin təlimi üçün birgə programları yaratmaq, digər tərəflərin elmi işçisi və professorlarının, bakalavr, magistrant və doktorantlarının elmi avadanlıqlardan, laboratoriyalardan birgə tədqiqatların aparılması üçün istifadə etmələrinə şərait yaratmaq və s. barədə razılığa gəliblər.

Kurdəmirdə akademik Ağamusa Axundovun anadan olmasının 90 illiyinə həsr olunmuş tədbir

Aprelin 25-də Kürdəmir rayon Heydər Əliyev Mərkəzində görkəmli dilçi və türkoloq, ədəbiyyatşunas alim, Əməkdar elm xadimi, Dövlət mükafatı laureati, akademik Ağamusa Axundovun anadan olmasının 90 illiyinə həsr olunmuş tədbir keçirilib.

AMEA-nın N.Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin Xaqani Şirvani adına Aran regional filialının təşkilatçılığı ilə baş tutan tədbirdə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, Xalq yazıçısı Anar, AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli, AMEA-nın bir sıra elmi müəssisələrinin rəhbərləri və əməkdaşları, eləcə də Kürdəmir rayon İcra Hakimiyətinin, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Dil Komissiyası yanında Monitoring Mərkəzinin nümayəndəleri, ölkənin tənmiş elm və mədəniyyət xadimləri, həmçinin akademik Ağamusa Axundovun ailə üzvləri, doğmalar və tələbələri iştirak ediblər.

Əvvəlcə tədbir iştirakçıları Heydər Əliyev Mərkəzinin qarşısında Ümummilli lider Heydər Əliyevin büstü öünüə gül dəstələri düzüb, Ulu Öndərin əziz xatirəsinə ehtiramla yad ediblər.

Daha sonra Mərkəzin foyesində akademik Ağamusa Axundovun həyat və yaradıcılığını əks etdirən səriyə baxış keçirilib.

Tədbiri giriş nitqi ilə açan AMEA-nın N.Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin Xaqani Şirvani adına Aran regional filialının müdürü, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Yaqut Bahadurqızı rəhbərlik etdiyi filialın akademik Ağamusa Axundovun anadan olmasının 90 illiyinə həsr olunmuş belə bir mötəbər tədbirin təşkilatçısı olmaqdan memnunluğunu ifadə edib.

Yaqut Bahadurqızı görkəmli alimin çoxcəhətli və geniş diapazonlu elmi yaradıcılığı ilə elminizi zenginləşdirən, ona öz dəyərli töhfələrini verən nadir istedad və zəka sahiblərindən biri olduğunu bildirib, Ağamusa Axundovun zəngin yaradıcılığı

haqqında geniş məlumat verib. Bilidir ki, alimin tədqiqatlarında dilin fonetik sisteminin elmi təhlili verilib, türk dillerində sira kateqoriyasının mövcudluğu əsaslandırılıb, şeir vezinin yazıldığı dilin fonetik quruluşundan asılılığı sübut edilib. Filial müdürü əlavə edib ki, Ağamusa Axundovun çoxçilliğin elmi axtarışlarının nəticəsi 500-dən çox tədqiqat əsərində, 30-dan çox kitab, monoqrafiya və dərslikdə öz əksini tapıb.

Akademik Ağamusa Axundovun xidmetlərinin xalqımız və dövlətimiz tərəfindən daim yüksək qiymətləndirildiyini deyən Yaqut Bahadurqızı alimin Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatına, "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görüldüyü, "Şöhrət" ordeni, UNESCO-nun sertifikatı, AMEA-nın Fəxri fərmanları ile təltif olunduğunu diqqətə çatdırıb.

Sonra Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, Xalq yazıçısı Anar çıxış edərək Azərbaycan torpağının yetişdirildiyi dəyərli şəxsiyyətlərdən olan Ağamusa Axundovla bağlı xatirələri bölüşüb, alimle gənclik illerində başlayan dostluq əlaqələrindən bəhs edib.

O, akademik Ağamusa Axundovun Azərbaycan ədəbiyyatı, dilçiliyi, müasir şeiri və nəsrində dəyərli əsərlərin müəllifi olan görkəmli alimlərimizdən biri kimi tarixdə qaldığını qeyd edib, onun mübarizə və zəhmətlə dolu ömrə yoluna nəzər salıb. Yaziçi Anar görkəmli akademikin həzər zaman ədəbiyyatımızın gələcəyi ilə bağlı müsbət fikirdə olduğunu vurğulayıb, həyatını əbədi dəyərlərinə təsdiqinə həsr etdiyini bildirib.

AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli AMEA-nın inkişafında əvəzsiz xidmetləri ilə seçilən akademik Ağamusa Axundovun 90 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirin təşkilatçılara təşəkkürünü bildirib, tədbirin dilçi alimin anadan olduğu torpaqda keçirilməsini yüksək qiymətləndirib.

Vitse-prezident uzun illər AMEA-nın Humanitar və İctimai Elmlər Bölüməsinə rəhbərlik etmiş Ağamusa Axundovun qoymuğu ənənələrin bu gün də davam etdirildiyini diqqətə

çatdırıb. Qeyd edib ki, alim Bölməyə rəhbərlik etdiyi illərdə ölkəmizdə humanitar və ictimai elmlərdə dövlətçilik hüququnun vəhdətinə nail olan, görkəmli alimlərdən, elm təşkilatçılarından biri olub: "Təsadüfi deyil ki, Ağamusa Axundov ölkəmizdə Azərbaycan dilinin Konstitusiyaya daxil edilməsi ilə bağlı aparılan müzakirələrdə Ümummilli lider Heydər Əliyevin apardığı siyaseti en açıq şəkildə destəkləyənlərden biri idi".

Görkəmli alimin yüksək poliqrafik səviyyədə işq üzü görmüş "Azərbaycan dilinin fonemlər sistemi" kitabının Azərbaycan fonetikasına böyük töhfə olduğunu deyən İsa Həbibbəyli onun dilin fəlsəfi, estetik imkanları ilə bağlı yazdığı möhtəşəm əsərlərdən də bəhs edib.

Akademik İsa Həbibbəyli çıxışının sonunda Ağamusa Axundovun öz parlaq şəxsiyyəti, zəhməti, nəzakətli davranışları, yüksək mədəniyyəti ilə Azərbaycan aliminin klassik modelini özündə cəmləşdirən görkəmli şəxsiyyətlərdən olduğunu vurğulayıb.

Daha sonra Kürdəmir Rayon İcra Hakimiyətinin başçısı Elxan İbrahimov, Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin direktoru, akademik Nizami Cəfərov, Folklor İnstitutunun baş direktoru, akademik Muxtar Imanov, M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun baş direktoru, akademik Teymur Kərimli, Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun baş direktoru, professor Nadir Məmmədli və Kürdəmir şəhər 3 sayılı məktəbin dil-ədəbiyyat müəllimi Əsbət Mıusayeva çıxış edərək görkəmli dilçi və ədəbiyyatşunas alimin öz dəst-xətti ilə seçilən elm xadimlərindən biri kimi həzər zaman böyük ehtiram və hörmətlə xatırlandığını diqqətə çatdırıblar.

Çıxış edənlər Ağamusa Axundovun Azərbaycan elminə və təhsilinə verdiklə töhfələrden, onun alım və müəllim kimi bənzərsiz şəxsi keyfiyyətlərindən, Azərbaycan dilçiliyinə getirdiyi yeniliklərdən, xüsusi dilçiliyin nəzəri məsələlərinin öyrənilməsindəki xidmətlərindən, yüksəkxitəsəslə kadrların hazırlanmasında müstəsnə rolundan bəhs ediblər.

Tədbirdə, həmçinin yapon alimi Tori Hayaşi və türkiyəli professorlar Zeynep Korkmaz, Ahmet Bican Ercilasun videoformatda çıxış edərək mərhəm alimin yüksək intellekt səviyyəsinə, geniş dünyagörüşünə, zəngin mənəviyyata malik ziyalı olduğunu vurğulayıb, böyük şəxsiyyətin bütün türk dünyası üçün dilçilik elmində göstərdiyi əvəzsiz xidmətlərindən danışıblar.

Sonda Ağamusa Axundovun ailəsi adından çıxış edən Azərbaycan Dillər Universitetinin rektoru, Xalq yazıçısı, Əməkdar elm xadimi, akademik Kamal Abdulla tədbirin təşkilatçılara dərin təşəkkürünü bildirib. O, akademik Ağamusa Axundovun AMEA-nın Humanitar və İctimai Elmlər Bölüməsinə rəhbərlik etdiyi dövrde göstərdiyi xidmətlərdən danışıb, görkəmli alimin Azərbaycan dilçiliyinin bütün sahələrinə öz töhfəsini verdiyini, yeni işq saldığını vurğulayıb.

Yubiley tədbirində, həmçinin Kürdəmir rayon məktəblərinin şagirdləri akademik Ağamusa Axundova həsr edilmiş şeirlər səsləndiriblər.

Tədbir görkəmli alima həsr olunan "Ömür" şeiri videoklipinin nümayişi ilə başa çatıb.

Ədəbiyyat İnstitutunda elmi-nəzəri seminar

AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda elmi nəzəri seminar keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə AMEA-nın vitse-prezidenti, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş direktoru, akademik İsa Həbibbəyli açıb.

Sonra filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Çingiz Sasani "Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı: problemlər və vezifələr" mövzusunda məruzə edib. "Azərbaycan mədəniyyəti dünya sivilizasiyasının beşiyidir. Bu beşiyə kənardan necə baxılır, biz özümüz özümüz necə tanıyırıq, nədən yazırıq, bunlara fikir vermək lazımdır", - tezislerini əsas götürən alim Ədəbiyyat İnstitutunun sovet dövründə və müstəqillik illərində gördüyü işlərə nəzər salıb. Son illərdə görülen işləri müşayiət edərək yüksək qiymətləndirib. İnstitutda hazırlanmış və bir neçə cildi çapdan çıxmış on cildlik ədəbiyyat tarixi kitabları haqqında fikirlərini bölüşüb. Həmin əsərlərin akademik İsa Həbibbəylinin irəli sürdüyü yeni dövrləşdirmə konsepsiyası əsasında hazırlanmasının ehemiyətini xüsusi vurğulayıb.

Elmi seminarda AMEA-nın müxbir üzvü Nüşabə Arası, filologiya elmləri doktorları Fəridə Əzizova, Ataəmi Mirzəyev, Baloğlan Şəfizadə, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Zəhra Allahverdiyeva çıxış edərək seminarın mövzusu ilə bağlı fikirlərini səsləndiriblər.

UFAZ-ın magistrantları Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutunda təcrübəyə başlayıblar

Aprelin 25-də Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin nəzdində fəaliyyət göstərən Azərbaycan-Fransa Universitetinin (UFAZ) 8 magistrantı AMEA-nın Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutunda elmi təcrübə programına başlayıblar.

Təcrübənin ilk günü AMEA-nın vitse-prezidenti, institutun baş direktoru, akademik Dilqəm Tağıyev magistrantları qəbul edib. Görüşdə akademik bildirib ki, aprelin 21-də AMEA-nın Rəyasət Heyətində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti (ADNSU) və Strasburg Universiteti (UNISTRA) arasında elm və təhsil sahəsində əməkdaşlıq haqqında saziş imzalanıb. Sazişdən sonra, tərəflər bir sıra elm sahələri, o cümlədən kimya və kimya mühəndisliyi, materialşunaslıq və s. sahələrdə təhsilə, elmi-texniki inkişafə, tədqiqat işlərinə dəstək vermek, birgə konfranslar ve seminarlar təşkil etmək, gənc tədqiqatçıların-bakalavrların, magistrantların, doktorantların birgə elmi layihelərdə iştirakını dəsteklemək, eyni zamanda AMEA, ADNSU və UFAZ-ın elmi kadrlarının və tələbələrinin qarşılıqlı təcrübə keçməsi üçün birgə programların hazırlanması, cihaz və avadanlıqlardan birgə tədqiqatların aparılması üçün istifadə etmələrinə şərait yaratmaq və s. barədə razılığa geliblər. Akademik qeyd edib ki, sözügedən sənəd birgə elmi işlərin aparılması, təcrübə məbadiləsinin həyata keçirilməsində, elmi-tədqiqatların aparılması mühüm rol oynayacaq. D.Tağıyev bildirib ki, tələbələrə təcrübədə oldukları müddətdə təhkim olunduları laboratoriyalarda tədqiqat işlərini aparmaq üçün har cür şərait yaradılacaq və o, magistrantlara bu şəraitdən maksimum yaranılmazı tövsiyə edib.

Qeyd edək ki, təcrübə programı müəssisənin Monooksigenaz reaksiyalarının modelləşdirilməsi, Kimyəvi-texnoloji proseslərin modelləşdirilməsi, Katalizatorların hazırlanması, Nanostrukturlaşdırılmış metal-polimer katalizatorları, Nano elektrokimya və elektrokataliz, Ekoloji kataliz, eləcə də Seolit katalizi laboratoriyalarda çalışan ixtisaslı mütəxəssislərin iştirakı ilə həyata keçiriləcək.

Programda UFAZ-ın "Fiziki kimya" və "Kimya mühəndisliyi" ixtisasları üzrə magistratura pilləsində təhsil alan 8 magistrant iştirak edəcək. Magistrantlar 5 həftə ərzində təhkim olunduları şöbələrdə əvvəlcədən təsdiq olunmuş mövzular üzrə elmi-tədqiqat işləri aparacaq və sonda apardıqları işlərin yekunu olaraq referat hazırlayıb universitetə təqdim edəcəkler.

Elm və sənət fədaisi

2022-ci ilin 12 fevralında 110 illik yubileyini qeyd etdiyimiz böyük memar Ənvər Qasimzadəni elm, sənət fədaisi adlandırmaq olar. 57 illik ömrünü Azərbaycanda elmin, təhsilin ve memarlıq sənətinin inkişafına sərf etmiş Ənvər Qasimzadə 1912-ci ildə əslən Cavad qəzasının Salyan şəhərindən olan məşhur pedaqoq Əlibəy Qasımovun ailəsində anadan olmuşdur.

can prospektindəki (keçmiş Hüssü Hacıyev küçəsi), İnşaatçılar prospektindəki, keçmiş Şimali Sovet meydəndəki, Ağa Nemətulla küçəsindəki evləri, hazırda Gömrük Komitəsi ve Maliyyə Nazirliyinin inzibati binalarını, Bakıxanov küçəsindəki Azərbaycan Tibb Universitetinin əsas korpuslarını, metronun "Ulduz" stansiyasını və başqalarını sadalamış olar. Layihələndirdiyi hər bir bina öz milli memarlıq xüsusiyyətlərinə görə diqqəti cəlb edir. H.Hacıyev küçəsindəki yaşayış binalarının memarlıq kompozisiyasının çatma tağlı eyvanlarla, pəncəre-vitrinlərlə, pilyastralarla və maşıklarla layihələndirilməsi binaaya milli kolorit bəxş etmişdir. Böyük memar milli memarlıqla münasibətində belə qeyd edirdi: "Milli memarlıq bəşəri memarlıqla vəhdətə hell olunmalıdır". O, memarlıqda forma və məzmunun vəhdətinə toxunaraq "forma mezmunu tamamlamalıdır" fikrini irəli sürür.

Ənvər Qasimzadə öz elmi fəaliyyətini 7 kitab və 60-dan artıq elmi məqalələri ətrafında qurmuşdur. 1951-ci ildə Moskvada nəşr olunmuş "Sovet memarlığının ustadları - Sadiq Dadaşov və Mikayıl Hüseynov" (Yuri Yaralova birlikdə), 1959-cu ildə Moskvada nəşr olunmuş daha bir kitabı "Azərbaycan memarlığı (Bretaniski və Salamzadə ilə birlilikdə)", 1966-cı il, Bakıda, AEA-da nəşr olunmuş "Azərbaycanın memarlıq tarixi" (yaşayış memarlığı) kitabları memarın fundamental tədqiqatlarından sayılabilir.

Bakıya qayıtdıqdan sonra İstiqlaliyyət küçəsində, sonra isə İçərişəhərdə yaşadıqları müddətdə Ənvər Qasimzadənin ailəsi Hüseyin Cavid, qala-şəhərdə isə Üzeyir Hacıbəyov və Əzim Əzimzadə ilə qonşu olur. İçərişəhərdə yaşadığı dövrde memarın şəhərə, onun qədim abidələrinə böyük maraqlı yaranır və gələcək elmi fəaliyyətyəndə bu mədəni irsə münasibətini bildirir. Heç təsadüfi deyil ki, illər sonra, "Bakqiproqor" institutuna rəhbərlik etdiyi dövrde İçərişəherin tarixi irlisinin təleyinin müzakirəsi ilə bağlı müxtəlif fikirlər irəli sürüülərkən yaşayış tikililərinin sökülek, yeni, hündür mərtəbəli binalarla əvəz olunması təklif olunur. Bu fikirlərə cavab olaraq, "Azərbaycan Sovet memarlığının inkişaf problemləri" monografiyásında elmi tədqiqatlarının neticəsi kimi Ənvər Qasimzadə belə bir fikir irəli sürür: "İçərişəherin yaşayış fondu qorunub saxlanımaqla, əhalinin məişət-yəşayış şəraiti yaxşılaşdırılmalı, şəhər qorun-parka çevriləlməlidir".

Ənvər Qasimzadə əmək fəaliyyətine tez başlamış, müxtəlif dövlət vəzifələrində çalışmış, lakin heç zaman memar olduğunu unutmayışdır. Hələ tələbəlik dövründən - 1934-cü ildən "Azerdövlətiyin" təşkilatında çalışmışdır. Həmin dövrədə həmcinin Bakı İnşaat Texnikumunda dərs demişdir. 1941-ci ildə Azərbaycan SSR Kommunal Təsərrüfatı Xalq Komissarlığı yanında Mənzil Kommunal Baş İdarəsinin raisi və eyni zamanda, Bakı İnşaat Texnikumunun direktoru vəzifələrinə təyin edilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi bir sıra layihələri tamamlandırmamış qoyduğu kimi, Ənvər Qasimzadənin də planlarını yarida qoydu. O, 1942-ci ildin əvvəllərində könlü zabitlər hazırlığı kurslarına daxil olmuş və aprel ayından ikinci Dünya müharibəsində iştirak etmişdir. Qusarın çəqirış məntəqəsindən Berlinin Branderburg qapılarına kimi böyük döyüş yolu keçmişdir. "Qırızı Bayraq", "Qırızı Ulduz", I və II dərəcəli "Böyük Vətən müharibəsi" ordenləri ilə, "Berlinin alınmasına görə", "Varşavanın azad olmasına görə", ümumilikdə sekiz medalla təltif edilmişdir. Ənvər Qasimzadə Stalin-qrad qəhrəmanı general Çuykovun 6-ci qvardiya diviziyasında xidmət etmiş, həttə general onu o qədər qiymətləndirmişdi ki, müharibədən sonra ona hərbi hissədən tərxis olmağa icazə verməmiş və heyat yoldaşı və qızını Bakıdan gətirməye razılıq vermişdir. Memarın ailəsi bir il, 1946-ci il kimi almanın şəhəri Veymarada yaşamışdır.

1946-ci ildin iyununda Azərbaycan hökumətinin müraciəti əsasında hərbi xidmətdən Ənvər Qasimzadə geri çağırılmışdır. 1947-ci ildən Azərbaycan SSR Nazirler Sovetinin Memarlıq İşləri üzrə İdarəsinin rəisi, 1951-1953-cü illərdə Bakı Şəhər Soveti İcraiyyə Komitəsi sədrinin I müavini, 1953-1955-ci illərdə tikiñit naziri, 1955-1957-ci illərdə Dövlət Tikiñit Komitəsinin sədrı, 1957-1959-cu illərdə Dövlət Plan Komitəsinin sədrinin I müavini vəzifələrində çalışmışdır.

Ənvər Qasimzadə dəfələrlə Bakı Şəhər Sovetinə və Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputat, Azərbaycan Kommunist Partiyasının Bakı Şəhər Komitəsinə və Azərbaycan KP Mərkəzi Komitəsinə üzv seçilmişdir.

Görkəmli memar 1959-cu ildə Azərbaycan Memarlar İttifaqına rəhbərlik etmiş, 1960-ci ildə "Əməkdar inşaatçı" fəxri adı ilə təltif olunmuşdur. Bütün ömrü boyu dövlət qulluğunda işləməsindən asılı olmayaraq Ənvər Qasimzadə yaradıcılığı da yaddan çıxarmamış, daima bir memar və elm fədaisi kimi fəaliyyət göstərmişdir. Onun layihələri əsasında Bakıda, Gəncədə, Daşkəsəndə, Xankəndidə onlarca yaşayış evi və icimai binalar ucaldılmışdır. Bunlardan Bakının Azərbay-

Rahibə ƏLİYEVA
AMEA-nın Memarlıq və İncəsənat
Institutunun şöbə müdürü,
memarlıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

19 aprel 2022-ci il tarixində görkəmli alim, Azərbaycan Respublikasının əməkdar elm xadimi, kimya elmləri doktoru, professor Siracəddin Vəli oğlu Sərkərov ömrünün 88-ci ilində dünyasını dəyişmişdir. Ölkəmizdə və onun hüdudlarında kənarda tanınmış yüksək səviyyəli ziyanı itirmək tək institutumuz üçün deyil, Azərbaycan elmi icimaiyyəti üçün böyük itkidir.

Görkəmli alim, pedaqoq, unudulmaz şəxsiyyət Siracəddin Sərkərovun əziz xatirəsinə

S.V.Sərkərov 28 dekabr 1934-cü ildə respublikamızın şimal bölgəsində Qusar rayonunun Yuxarı Tahircəl kəndində anadan olmuşdur. 1952-ci ildə bu kənddə orta təhsilini müvəffeqiyyətə başa vuran S.V.Sərkərov elə həmin il Azərbaycan Dövlət Tibb Institutunun əczaçılıq fakultetinə daxil olmuş və 1957-ci ildə bu təhsil ocağını yaxşı göstəricilərlə bitirmiştir. 1961-ci ildə o, Botanika Institutunun aspiranturasına (indiki doktorantura) daxil olmuş və təhsil müddətində SSRİ EA-nın Leninqrad (indiki Sankt-Peterburg) şəhərində yerləşən Botanika Institutunun "Təbii birləşmələrin kimyası" laboratoriyasına ezmə olunmuşdur. 1964-cü ilə qədər həmin laboratoriyada seçdiyi ixtisas üzrə tədqiqatlar apararaq, böyük təcrübə toplayan S.V.Sərkərov, 1967-ci ildə SSRİ EA N.D.Zelinski adına Üzvi kimya İstitutunda namizədlik (indiki fəlsəfə doktorluğu) dissertasiyasını müdafiə etmişdir. Bundan sonra alim təbiətinə xas olan dəqiqlik və özüne təqnid yanaşma prinsipi ilə elmi tədqiqatlarını uzun illər boyu davam etdirmiş və əldə etdiyi nəticələr və yeniliklərin dürüstlüyünə təkrar-təkrar əmin olduqdan sonra, 1991-ci ildə Özbəkistan EA-nın akademik A.S.Sadikov adına Bioüzvi maddələrin kimyası İstitutunda doktorluq dissertasiya işini uğurla müdafiə etmişdir.

AMEA Botanika Institutunun Bitki ehtiyatları şöbəsində aspirant kimi fəaliyyətə başlamış S.V.Sərkərov 60 ilə yaxın bir müddətdə (1964-2022) həmin şöbədə müxtəlif vəzifələrde, 2004-cü ildən ömrünün sonuna qədər isə baş elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır. İnstıtudta işlədiyi uzun illər ərzində o, həmisi işgəzarlığı, principial mövqeyi və alicənəbliyi ilə seçilmiştir. Daim öz üzərində işləmek bacarığı, elmi axtarışda olması bitki mənşəli maddələrin kimyasının öyrənilməsi kimi möşğul olduğunu nadir sahəyə dərindən yiyələnməkdə ona tekan vermişdir.

S.V.Sərkərov tərəfindən 40-dan çox bitki növlərindən müxtəlif birləşmələr sinfinə aid 200-ə yaxın maddə fərdi şəkildə alınmış, 300-dən çox maddə identifikasiya edilmiş və elm üçün yeni olan 45 maddənin fəza quruluş formulları təyin edilmişdir. Həmcinin alınmış fərdi maddələrin yeni dərman preparatlarının yaradılmasında tətbiq imkanları müəyyən edilmiş və bitki sistematikasının növ mənsubiyətinə aid mübahiseli məsələlərin həllində - xemotaksiknomiyasında istifadə edilməsi tövsiyə olunmuşdur.

S.V.Sərkərovun tədqiqat işlərinin nəticələri dəfələrlə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının illik fəaliyyəti üzrə mühüm nəticələr sırasında özüne yer almışdır. Alim yüksək istinad indeksinin eksəriyyət təşkil etdiyi 300-ə yaxın elmi əsərin (75-dən çoxu ABS-in nüfuzlu Springer nəşriyyatında dərc olunmuş), o cümlədən 2 monoqrafiya, 5 müəlliflik şəhadətnaməsi və 4 patentin müəllifidir. S.V.Sərkərovun məruzələri iştirak etdiyi bir sıra beynəlxalq konqres, konfrans və simpoziumlarda həmisi məraqla dinlənilmiş və dəyərləndirilmişdir.

S.V.Sərkərov kadr hazırlığına da çox böyük məsuliyyətlə yanaşmışdır. Alimin elmi rəhbərliyi altında 10 fəlsəfə doktoru və 1 elmlər doktoru hazırlanmışdır. Fəlsəfə doktoru hazırlığı üzrə 2 dissertantın işi müdafiə ərefəsindədir. Onun kadr hazırlığına müsələbdə çox ciddi və principial mövqedən çıxış etməsi respublika hədudlarından kənarda da əks-seda doğurmışdır. Bu xəmdən, S.V.Sərkərovun vaxtıla Qazaxistan Respublikasında kimya, farmakologiya və tibb profilləri üzrə elmi və elmi-pedaqozi

kadrların magistratura, PhD və doktorantura yolu ilə hazırlanması işində gələcək iddiaçılardan elmi rəhbəri qismində iştirak etmək üçün həmin respublikanın rəsmi dəvet etməsi heç de təsadüfi olmamışdır.

S.V.Sərkərov həmçinin İstitutun Elmi və Dissertasiya Şuralarının üzvü kimi fəaliyyət göstərmişdir. Elmi diskussiyalarda yerində söylədiyi iradları və münasib tövsiyələri onun İstitutun elmi potensialına laqeyd olmadığını və alimi plagiatdan ayırd etmək bacarığını nümayiş etdirmiş, geniş diapazonlu alım kimi səciyyələndirilməsinə əsas vermişdir. Mehəz bu xüsusiyyətləri Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının biologiya və kənd təsərrüfatı elmləri üzrə ekspert şurasının üzvü kimi dissertasiyaların və attestasiya sənədlərinin qiyəmtəndirilməsi işinə dəfələrlə cəlb olunması, müxtəlif illərdə Azərbaycan Tibb Universitetində əczaçılıq fakültəsində dövlət imtahan komissiyasının sedri seçilməsini zəruri etmişdir.

S.V.Sərkərov ciddi olduğu qədər son dərəcə alicənab, xoşxasiyyət, xeyirxah, geniş dünyagörüşü sayesində istenilən mövzularda maraqlı həmsəhbət çevrili bilən həmkar, inşanlarda səmiyyətli yüksək qiyəmtəndirən, öz əqidesini gözə xoş gərənmək xatirinə heç vaxt qurban verməyən mübariz və eyni zamanda sühħsevər bir şəxsiyyət və həqiqətin gözüne düz baxmağı bacaran obyektiv, yüksək intellektli alım kimi tanımışdır.

S.V.Sərkərovun faydalı və qüsursuz iş üslubu rəhbərliyinin nəzərindən qazamılmış və Əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür. O, həmçinin Əmək veteranı medalı və dəfələrlə AMEA Rəyasət Heyətinin Fəxri Fermanları ilə təltif edilmişdir. Həmçinin 2015-ci ildə Qazaxistan Respublikasının Qarağanda şəhərində keçirilmiş "Fitokimyinin nailiyətləri və inkişaf perspektivləri" mövzusunda beynəlxalq konfransda S.V.Sərkərov 80 illik yubiley münasibətlə tentənəli şəkildə Qazaxistan Respublikası Təhsil və Elm Nazirliyinin "Elmin inkişafında xidmətlərinə görə nişanı" ilə təltif olunmuş və ona Qazaxistanın milli geyimi hədiyyə edilmişdir.

Yaşasayıdı, daha çox yaradardı... Təessüf ki, 19 aprel 2022-ci il gecəsi onun ölümü ilə vəfa gecəsi oldu. Alim uzun süren xəstəlikdən sonra dünyasını dəyişərək, əbediyətə qovuşdu. Allah ona qəni-qəni rehmət eləsin.

Biz, AMEA Botanika İstitutunun çoxsaylı əməkdaşları elmin tərəqqisi namənə yorulmaq bilmədən yarım əsrden çox zaman ərzində çətin və şərəflü tarixi yol keçmiş, geniş spektrli zəngin elmi baza yaratmış professor Siracəddin Sərkərovun müasiri olduğumuzdan həmisi çox böyük qurur ve şərəf duymuşdur.

İller keçəsə də, şəxsiyyəti və ziyanlığını ilə dərin hörmət qazanmış istedadlı alim, qayğıkeş pedaqoq və son dərəcə diqqətli, təmkinli insan olaraq tanınmış əməkdar elm xadimi, kimya elmləri doktoru, professor Siracəddin Sərkərov heç zaman unululmayaq, xatirələrde yaşayacaqdır. Biz əminik ki, onun elmdə qoyduğu izlərlə bundan sonra da həle necə-neçə kəşflərin açarları tapılacaqdır.

Səyyarə İBADULLAYEVA
AMEA Botanika İstitutunun baş direktoru, biologiya elmləri doktoru, professor

Xuraman XƏLİLOVA
AMEA Botanika İstitutunun elmi katibi, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Naxçıvan Bölümisinin Rəyasət Heyətinin iclasında bir sıra məsələlər müzakirə edilib

AMEA-nın Naxçıvan Bölümisinin Rəyasət Heyətinin növbəti icası olub.

Bölmənin sədri, akademik İsmayıllı Hacıyev öncə iştirakçıları iclasın gündəliyinə çıxarılan məsələlərlə tanış edib.

Sözügedən Bölmənin İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun Ədəbiyyatşunaslıq şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Aygün Orucova "Cəlil Məmmədquluzadə və "Molla Nəsrəddin" jurnalı" mövzusunda elmi məruzə edib.

"Molla Nəsrəddin" satirik jurnalı haqqında ətraflı məlumat verən məruzeçi jurnalın dini-fanatizmin tüğyan etdiyi ən çətin dövrə insanların maarifləndirilməsində, cəmiyyətin mədəni inkişafına mane olan cəhələt qandalından azad olmasında əvəzsiz rolundan söz açıb.

"Molla Nəsrəddin" dövrün əməkdaşlığından inqilabi məsələləri ile yanaşı, xalqın yüz illərdən bəri davam edən dərdlərinə işq tutur, oxucuları düşünməyə vadar edirdi. Bu fikrini xalqa çatdırmaq üçün Cəlil Məmmədquluzadə "Molla Nəsrəddin"in birinci nömrəsinin üz qabığında öz həmvətənlərini yatmış vəziyyətdə göstərən bir rəsm çəkdirdib dərc etdirmiş, Şərqiñ müdrik ağsaqqallarından hesab olunan Molla Nəsrəddin obrazı ilə onları oyatmağa çalışmışdır", -söyləyen alim ölkənin ictimai-

siyasi həyatında keşkin ideoloji mübarizələrin getdiyi dövrde jurnalın mövqeyinə, hadisələrə özünəməxsus yanaşma tərzinə diqqət çəkib. Vurğulanıb ki, "Bilməli xəbərlər", "İçəri xəbərlər", "Məzəli xəbərlər", "Telegraf xəbərləri", "Qaqfaz xəbərləri", "Ticari və ekoloji xəbərlər" başlıqları altında dərc edilən yazıları hazırlanarken məcmue əməkdaşları xalq yaradıcılığının imkanlarından ustalıqla bəhərənib, atalar sözü, tapmaca, bayati kimi folklor nümunələri "Molla Nəsrəddin"in səhifələrində dövrün reallığlarına uyğun yeni mənə kəsb edib. Xəlqilik, milli dilimizə, folklorumuza, klassik ədəbiyyatımıza bağlılıq, azadlıq, müstəqillik ideyalarının ifadəsi jurnalın yalnız adında məhdudlaşmış qalmayıb, onun hər nömrəsində, hər felyetonunda, şeirində, adice bir xəbərində belə öz əksini tapıb. Jurnalda satirik şeir və hekayə formaları ilə yanaşı, açıq məktub, satirik dialoq, tapmaca, elan, teleqraf və lügət formalarına müraciət olunması jurnalistikada yeni bir istiqamət idi.

Qoyulan bütün qadağalara rağmen "Molla Nəsrəddin"in haqq səsi çox keçmədən şimalı-cənublu Azərbaycanın və Qafqazın hündürlərini aşaraq Rusiyada, Yaxın və Orta Şərqdə eşidildi. Jurnal İran, Türkiyə, Misir, Hindistan, Mərakeş kimi ölkələrde yayılaraq oradakı xalqların sosial-mədəni təraqqisine müsbət təsir göstərirdi.

XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan dilinə laqeyd münasibatın hökm sürməsinə baxmayaraq böyük ədəb Cəlil Məmmədquluzadə bilərəkden məhz təmiz ana dilinə yazmağı qarşısına məqsəd qoymuş, jurnalın dili doğma ana dilimiz seçilib.

Cəlil Məmmədquluzadənin səyi ve təşkilatlılıq bacarığı sayesinde qısa zamanda "Molla Nəsrəddin" ədəbi məktəbi formalasılmış, həmin ədəbi nəsil mollarənəddinçilər adı ilə tanınıb, böyük nüfuz qazanmışdır.

Dosent Aygün Orucova məruzəsində Naxçıvan Muxtar Respublikasında hər il "Molla Nəsrəddin" jurnalının yubileyi ilə əlaqədar tədbirlərin, aprel ayında "Molla Nəsrəddin" günlərinin keçirildiyini, mecmuənin xalqımızın milli özünüdərkində, azadlıq mübarizəsi tarixindəki mühüm rolunun, əsas müəlliflərinin həyatı və yaradıcılığının daha dərindən tədqiq olduğunu, yeni-yeni faktların üzə çıxarıldığını bildirib.

Məruzə ətrafında müzakirə aparılıb, dinləyiciləri maraqlandıran suallar cavablandırılıb.

"Əhməd Cavadın 130 illiyinin qeyd edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 20 aprel 2022-ci il tarixli, "Əhməd Cavadın 130 illiyinə həsr olunmuş Tədbirlər Planının təsdiq edilmesi haqqında" Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin 23 aprel 2022-ci il tarixli sərəncamları və Naxçıvan Bölümisinin qarşısında duran vəzifələr barədə məlumat verən akademik İsmayıllı Hacıyev yerişək işlərə əlaqədar müvafiq tapşırıqlar verib.

Iclasda Naxçıvan Muxtar Respublikası rayonlarının tərixi ilə bağlı yazılın kitabların çapa tövsiyə olunması, Naxçıvan Bölümisinin elmi-tədqiqat müəssisələrinin Elmi Şuralarının fealiyyəti ilə bağlı aparılan yoxlamaların nəticələri və gündəlikdəki digər məsələlər müzakirə olunub, müvafiq qərarlar qəbul olunub.

İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunda "Cisco" şirkətinin Rəqəmsal Şəbəkə Arxitekturunun imkanları ilə bağlı seminar

AMEA-nın İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun 3 sayılı şöbəsinin "Cisco Rəqəmsal Şəbəkə Arxitekturu" mövzusuna həsr olunmuş onlayn elmi seminarı keçirilib.

Mövzuya dair çıxış edən institutun baş mütxəssisi Orxan Mənsimzadə "Cisco" şirkətinin təqdim etdiyi Rəqəmsal Şəbəkə Arxitekturunun (RŞA) rəqəmsallaşdırılmış prosesləri dəstekleyən sürətli və çevik şəbəkə xidmətlərini asanlaşdırmaq üçün hazırlanlığını diqqətə çatdırıb. RŞA-nın tam proqramlaşdırıla bilən və innovasiyalara açıq olan şəbəkə infrastrukturunu olduğunu qeyd edən məruzeçi eləvə edib ki, bu arxitekturun nəzarətçisi şəbəkə xidmətlərinin sadə, avtomatlaşdırılmış və planlı şəkildə yerləşdirilməsini asanlaşdırır.

O.Mənsimzadənin sözlərinə görə, Cisco RŞA rəqəmsal təşkilat və müəssisələr üçün yeni plan təklif edərək yüksək əlçatanlığı, genişləndirme qabiliyyətini və məhsuldarlığı təmin etmək üçün məlumat mərkəzi, bulud və Əşyaların Interneti infrastrukturlarını əhət etmək məqsədi ilə şəbəkəni genişləndirməyə imkan verir. RŞA infrastrukturunu şəbəkə, təhlükəsizlik və rəqəmsal xidmətləri təmin etmək üçün nəzərdə tutulub.

"Korporativ şəbəkələrdə əsas üstünlük təşkil edən giriş üsulularından biri da simsiz şəbəkədir", - deyə bildirən məruzeçi qeyd edib ki, son hesabatlara görə, şəbəkə trafiğinin 40%-dən çoxu kompüter olmayan cihazlardan qaynaqlanır.

O, həmçinin Cisco RŞA-nın əsas üstünlüklerindən bəhs edərək şəbəkəyə qoşulan kompüter olmayan cihazların artımı, işçilər tərəfindən kənardan getirilən cihazların təhlükəsizlik məsələləri, multimedia və video görüşlərinin çoxalması, IP-trafiq həcmiminin artması, eləcə də rəqəmsal program təminatının iş sürətinin artırılması kimi amillərin onun aktuallığını şərtləndirdiyini bildirib.

Məruzeçi Cisco RŞA-nın daha sürətli innovasiya üçün çeviklik, ağıllı əlaqə mexanizmi, tətbiq və is-

təfadəçi məlumatlılığı tələbləri, müräkkəbliyin və xərclərin azaldılması üçün sadəlik və avtomatlaşdırma tələbləri, eləcə də bulud-aktivləşdirmə tələbi haqqında məlumat verib.

O.Mənsimzadə Cisco RŞA Center-in imkanlarından danışıb, bu mərkəzin şəbəkəni idarə etməyə və IT xərcləri azaltmağa imkan verən güclü şəbəkə nəzarətçisi və idarətçi paneli olduğunu vurgulayıb.

Daha sonra məruzeçi seminar iştirakçılarının suallarını cavablandırıb.

Institutun icraçı direktoru, texnika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Rəşid Ələkbərov məruzə ilə bağlı fikirlərini bölüşüb, tədqiqatların dərinləşdirilməsinin, bu istiqamətdə məqalələrin hazırlanmasının zərurılığını qeyd edib.

BEYNƏLXALQ ELMİ ƏMƏKDASLIQ

Seysmoloji Mərkəz və Oksford Universitetinin əməkdaşları birgə tədqiqatlara başlayıblar

Böyük Britaniyanın Oksford Universitetinin əməkdaşları Zəlzələr və aktiv tektonika üzrə fəlsəfə doktorları Heill Marshall, Ben Johnson və Zəlzələlər və aktiv tektonika üzrə doktorant Ian Pierce Azərbaycanda sefərdədirler.

Səfərin məqsədi Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə Oksford Universiteti arasında elmi əlaqələrin yaradılması istiqamətində imzalanmış Anlaşma Memorandumu əsasən Azərbaycan ərazisinin seysmikliyi və tektonik aktivliyinin öyrənilməsi sahəsində AMEA-nın Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin əməkdaşları ilə birgə tədqiqatlar aparmaqdır.

Qeyd edək ki, birgə paleoseysmoloji tədqiqatların Göyçay, İsləməlli, Ağsu rayonları, Şirvan şəhəri və Salyan rayonunun ərazisində aparılmış nəzərdə tutulub. Artıq birgə işlər başlanılıb. Çöl şəraitində birgə aparılan işlər may ayının 21-e qədər davam edəcək.

Aparılan tədqiqatların məqsədi Azərbaycan ərazisində infrastruktur və əhali üçün ciddi seysmik təhlükə yarada biləcək tektonik qırılmaların müəyən edilməsidir.

Azərbaycan alimi uğurlu beynəlxalq əməkdaşlığa görə sertifikata layiq görünlüb

AMEA-nın İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun baş elmi işçisi v.i.e., texnika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Şəfəqət Mahmudova nüfuzlu "Web of Science" elmi bazasına daxil olan "Soft Computing" jurnalının redaksiya heyəti tərəfindən rəyçi sertifikatına layiq görürlüb. Ş.Mahmudovaya bu sertifikat uğurlu beynəlxalq əməkdaşlığı və məqalələrə rəylərin verilməsində fəal iştiraka görə təqdim edilib. Jurnalın impact faktoru 3.643-dür.

SPINGER NATURE

springernature.com

Yumşaq hesablama texnikalarına əsaslanan sistem həllərinə həsr edilmiş "Soft Computing" jurnalı müvafiq sahədə mühüm elmi nəticələrin sürətə yayımlamasını, təkamül alqoritmləri və genetik programlaşdırma, neyron şəbəkə sistemləri, qeyri-səlis çoxluqlar nəzeriyəsi və qeyri-səlis sistemlər və

xaos nəzeriyəsi üzrə tədqiqatların təqdim olunmasını hədəfliyir.

Jurnal, həmçinin "Google Scholar", "Scopus", INSPEC, "Japanese Science and Technology Agency (JST)", "Journal Citation Reports/Science Edition", CNKI, DBLP, CNPIEC və digər nüfuzlu bazalarda indeksləşir və referatlaşır.

Professor Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının ordeni ilə təltif olunub

AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutunun şöbə müdürü, iqtisad elmləri doktoru, professor Tərbiz Əliyev Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının (TEA) və Avropa Elmi-Sənaye Konsorsiumunun təsis etdikləri "Xidmətinə görə" ordeni ilə təltif olunub. Alım bu mükafat dünya elminin inkişafına verdiyi töhfələrə görə layiq görüldü.

Qeyd edək ki, prof. T.Əliyev 2017-ci ildə Rusiya TEA-nın həqiqi üzvü seçilib. Bu barədə qərar bir çox xarici ölkələrdən de alımların qatıldığı, 300-dək nümayəndənin iştirakı ilə Moskvada keçirilən Rusiya TEA-nın illik yığıncağında qəbul olunub. Sonrakı illərdə Avropa Elmi-Sənaye Konsorsiumu ilə birlikdə Rusiya TEA-nın təsisçiliyi ilə prof. T.Əliyev dünya elminin inkişafına verdiyi töhfələrə görə "Əməkdar elm və təhsil xadimi" və "Əməkdar elm və texnika xadimi" fəxri adlarına, V.i.Vernadski adına "Qızıl medal" və "Əmək və bilik" ordene layiq görülüb. O, iqtisadçı-alim kimi həm de Avropa Elmi-Sənaye Konsorsiumu tərəfindən "Adam Smit" qızıl medalı almış ilk azərbaycanlıdır.

Elm, texnika, memarlıq, mədəniyyət və ədəbiyyat üzrə Dövlət Mükafatları Komissiyasının məlumatı

2022-ci il üzrə Azərbaycan Respublikasının Elm, texnika, memarlıq, mədəniyyət və ədəbiyyat üzrə Dövlət Mükafatları Komisiyasına aşağıdakı işlər təqdim edilmişdir.

Elm sahəsində:

1. Əsger Zeynalov - "Xarici ölkələrdə (Rusiya, Fransa, ABŞ, İngiltərə, Kanada, Hindistan və İsviçər) nəşr olunmuş silsilələr".

Azərbaycan Diller Universiteti təqdim etmişdir.

2. İlyas Həmidov, Məmməd Qocayev, Rəna Məmmədova, Leyla Həmidova - "Azərbaycan dilinin frazeologiya luğəti".

Baki Slavyan Universiteti təqdim etmişdir.

3. Nazim Verdiyev - "Əruzun riyazi modelləşdirilməsi"- monografiya.

Azərbaycan Texnologiya Universiteti təqdim etmişdir.

4. Urxan Ələkberov - "Azərbaycan Respublikasında dövlət idarəciliyinin yeni texnologiyaları sahəsində təhsil" silsiləsində dərsliklər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət idarəciliyik Akademiyası təqdim etmişdir.

5. Qüdrət Kalbəliyev, Dilqəm Tağıyev, Sakit Resulov - "Dispers mühitlərdə daşınma fenomenləri" monografiyası (ingiliscə dilində, London-New York, CRC Press) və neft dispers sistemləri sahəsində fundamental tədqiqatlar (əsərlərin külliyyatı).

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının akademik M.Nağıyev adına Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutu təqdim etmişdir.

6. Nazir Əhməddli - "Zəngəzur və İrəvan bölgələri üzrə kameral təsvirlərin nəşri və onların əsasında aparılan elmi tədqiqatlar".

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu təqdim etmişdir.

7. Yasin Kerimov (Yasin Azərtürk) - "Azərbaycanın tarixi ərazilərində yaşayış məntəqələri adlarının erməniləşdirilməsi"- kitab.

"İntellect" elmi-texniki inkişafə dəstək ictimai Birliyi təqdim etmişdir.

8. Şahbaz Muradov - "Azərbaycan Respublikasının demoqrafik inkişafı: tarixi dəyişikliklər, yeni məyllər, problemlər (1828-2020-ci illər)"- monografiya.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının İqtisadiyyat İnstitutu təqdim etmişdir.

9. Əlövət Quliyev - "Azərbaycan kəhrizləri"- monografiya.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Torpaqşuraslıq və Aqrakimya İnstitutu təqdim etmişdir.

10. Mahirə Hüseynova - "Ümum-türk dilləri dialekt və şivələrinin qarşılaşlı integrasiyası"- kitab.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Pedaqoji Universiteti təqdim etmişdir.

11. Ədalət Muradov, Yadulla Həsənli, Nazim Hacıyev - "Neftin dönya bazar qiyməti: təsir edən amillər və proqnozlaşdırma (World Market Price of Oil: Impacting Factors and Forecasting)" - monografiya.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti təqdim etmişdir.

12. Tofiq Memmedov - "Azərbaycan dendroflorası" (beşcildlik).

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Dendrologiya İnstitutu təqdim etmişdir.

13. Nağıdəli Zamanov - "Heydər Əliyev və Azərbaycan nitq mədəniyyəti" (dördcildilik).

"Elm və Təhsil-1" Nəşriyyatı təqdim etmişdir.

Texnika sahəsində:

1. Vəqif Fərzəliyev, Həqiqət Cavadova, Əfsun Sucayev, Vasif Abbasov, Səxəvat Rüstəmov - "Xüsusi təyinatlı sürkü yağılarının yaradılması və istehsalının təşkili".

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyeti təqdim etmişdir.

2. Vəqif Məhərrəmov - "Kosmik obyektlərin infraqırmızı müşahidə texnikası".

Azərbaycan Texniki Universiteti təqdim etmişdir.

3. Qurban Yetirmişli, Səbinə Kazimova - "Innovativ texnologiyalar əsasında yaradılmış seysmoloji və geodinamik monitoring sistemi, 2006-2021-ci illərin elmi naşrları silsiləsi".

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Seysmoloji Xidmət Mərkəzi təqdim etmişdir.

4. Zeynal Əkpərov, Telman Nizamov, Sevinc Məmmədova, Ənvər İsayev, Məjümə Şükurov - "Kənd təsərrüfatında mehsuldarlığın artırılmasında və bitki genofondunun qorunmasında ozonlaşdırma texnologiyalarının yaradılması və tətbiqi".

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Genetik Ehtiyatlar İnstitutu təqdim etmişdir.

Memarlıq sahəsində:

1. Ramiz Hüseynov, Xanlar Əhmədov, Hafiz Mustafayev - "Gəncə Dövlət Dram Teatrının binasının layihəsi".

Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti təqdim etmişdir.

Mədəniyyət sahəsində:

1. Cəlal Abbasov - "Qarabağ trilogiyası"- musiqi əsəri.

Azərbaycan Milli Konservatoriyası təqdim etmişdir.

2. Fuad Salayev - "Qarabağnamə" - heykəltəraşlıq kompozisiyası.

Azərbaycan Rəssamlar İttifaqı təqdim etmişdir.

3. Səlhab Məmmədov, Əli İbadulayev - "Bir sıra xarici ölkələrdə ucaldılmış heykəltəraşlıq əsərləri".

Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyası təqdim etmişdir.

4. Elbay Qasimzadə, Natiq Rəsulzadə, Samil Əliyev, Nazim Hüseynov - "Yaradınlar"- sənədli film.

Azərbaycan Respublikasının Məmarlar İttifaqı təqdim etmişdir.

Ədəbiyyat sahəsində:

1. Vahid Əziz - "Param-parça iller..."- şerlər kitabı.

Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı "Azərnesir" təqdim etmişdir.

2. Ramiz Əskərov (Ramiz Əskər) - "Əlişir Nəvayının xəmsəsinin və risalələrinin tərcüməsi və şairin həyatı və yaradıcılığı haqqında elmi tədqiqat işləri".

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Folklor İnstitutu təqdim etmişdir.

3. Elçin Əfəndiyev, Çingiz Abdullayev, Sabir Rüstəmxanlı, Ramiz Rövşən, Aqil Abbas, Seyran Səxavət, Rəşad Məcid, Elçin Hüseynbəyli, Adil Cəmil, Şirindil Alışanlı, Nəsiman Yaqublu - "Qarabağ dəstəni: otuz ilin həsrəti - 44 günün zəfəri"- kitab.

Azərbaycan Yəzyicilər Birliyi təqdim etmişdir.

Dövlət Mükafatlarına ireli sürülmüş işlərlə ictimaiyyətin geniş tanış olması və müvafiq rəylərin bildirilməsi məqsədilə idarə və təşkilatlarından, ictimai və yaradıcı birləşkərdən xahiş olunur ki, yuxarıda göstərilən işlərin müzakirəsinə təşkil ətsinlər.

Komissiyanın ünvanı: AZ1066 Bakı şəhəri, Lermontov küçəsi, 68, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini.

E-mail: nk@nk.gov.az

ELAN

Elmin İnkışafı Fondu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkışafı Fondu Əsas Qrant Müsabiqəsini elan edir.

"Əsas Qrant Müsabiqəsi - 2022"nin programı qabaqcıl texnologiyaların, keşflərin və perspektivli inkişafların sayını artırmaq üçün nəzərdə tutulub. Bu müsabiqə elmi tədqiqatlardan tutmuş nümayiş layihələre və innovasiyalara qədər geniş spektrli fəaliyyətləri dəstəkləyir. Məqsəd müsabiqə əsasında yaradılan maliyyə vasitə hesabına elmi səviyyəni yükseltmək və yeganə meyar olan tədqiqatın elmi əhəmiyyətini rəhbər tutaraq alımları özərlərindən təklif olunan mövzular üzrə tədqiqatçıları dəstəkləməkdir.

ElF-in grantları tədqiqat qrupları tərəfindən həyata keçirilənlər təqdim etmək təqdim etməkdir.

ElF-in grantları tədqiqat qrupları tərəfindən həyata keçirilənlər təqdim etməkdir.

cədə öz elmi sahəsində lider olan tədqiqatçılar bu grant üçün müraciət edə bilərlər. Müraciət edənənən yaş, eləcə də tədqiqatçıların tematik sahələri ilə bağlı heç bir məhdudiyyət yoxdur.

Müsabiqədə iştirak etmek üçün layihələr 25 aprel - 30 iyun 2022-ci il il tarixləri arasında qəbul olunacaq. Müsabiqənin nəticələrinin açıqlanması 2022-ci ilin sonunda planlaşdırılır.

Layihələrin qəbulu üçün nəzərdə tutulmuş müddət ərzində grant iddiacılara kömək və sualların cavablandırılması məqsədilə məsləhət seminarlarının keçirilməsi nəzərdə tutulub. Bu barədə eləvə məlumat Fondun internet səhifəsində (<http://sdf.gov.az>) dərc olunacaq. Müsabiqəyə təqdim olunduğu gündən etibarən, layihələr baxılacaq və nəticələri bərədə müsabiqə iştirakçılara elektron məlumat veriləcək.

<https://www.sdf.gov.az>

"Naxçıvan: tarixi, mədəniyyəti, təbii sərvətləri və müasir inkişafı" mövzusunda II beynəlxalq konfrans

8-9 iyul 2022-ci il tarixlərində AMEA-nın Naxçıvan Bölümünün təşkilatçılığı ilə "Naxçıvan: tarixi, mədəniyyəti, təbii sərvətləri və müasir inkişafı" mövzusunda II beynəlxalq elmi konfrans keçiriləcək.

Konfransın programında aşağıdakı istiqamətlər üzrə məruzələrin dinlənilmesi nəzərdə tutulur:

- Naxçıvan Muxtar Respublikasının tarixi və arxeologiyası;
- Naxçıvan Muxtar Respublikasında ədəbiyyat və folklor;
- Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafı;
- Naxçıvan Muxtar Respublikasının təbii sərvətləri;
- Naxçıvan Muxtar Respublikasının fauna və florası;
- Naxçıvan Muxtar Respublikasında elm, təhsil və mədəniyyətin inkişafı.

Məqalələrin tərtibatına dair tələblər:

- Konfransın rəsmi dili - Azərbaycan, türk, ingilis və rus;
- Həm müəlliflərin sayının ikidən artıq olması arzuolunmazdır;
- Məqalələr konfransın elmi istiqamətlərinə uyğun olaraq tərtib edilməlidir;
- Həcmi 5-10 səhifə, Times New Roman 12 şriftlə, 1 intervalla, yuxarıdan və aşağıdan 20 mm, soldan 30 mm, sağdan ise 10 mm. Mətn sətirdən-sətər keçmədən yığılmalıdır;
- Mətndə olan şəkil, qrafiq təsvir və cədvəller yalnız JPG formatında olmalıdır, keyfiyyətinə uyğun olmaqdır;
- Müəllifin (müəlliflərin) adı böyük hərflərlə, qalın, şrift 12;
- Məqalənin adı böyük hərflərlə, qalın, şrift 12;
- Elm (təhsil) müəssisəsinin adı adı hərflərlə, kursiv, şrift 12;
- Müəllifin elmi dərəcəsi və e-poçt ünvanı adı hərflərlə, kursiv, şrift 12;

Xülasələr Azərbaycan, ingilis, türk və rus dillərində tərtib olunmalıdır;

Xülasədə sağ tərəfdə məqalə müəllifinin (müəlliflərin) adı adı hərflərlə, qalın, şrift 12;

Məqalənin adı böyük hərflərlə, qalın, şrift 12;

Xülasənin metni adı hərflərlə, 1 intervalla, kursiv, şrift 10; Hər xülasənin sonunda 10 sözü keçməmək şərti ilə achar sözler yazılmalıdır;

Ədəbiyyata istinadlar metnin içərisində kvadrat mötərizədə verilməlidir;

Istifadə olunmuş ədəbiyyatların siyahısı əlifba ardıcılığı ilə göstərilməlidir.

Məqalələr CD/DVD daşıyıcıda və ya elektron poçt vəsiyətindən təqdim olmalıdır.

Məruzənin adının son göndərilmə tarixi 20 may 2022-ci ilidir. Məruzə mətninin göndərilməsi və dəyərləndirilməsi 10 iyun 2022-ci ilidir.

Qəbul edilmiş məruzənin tam mətninin son göndərilmə tarixi 20 iyun 2022-ci ilidir.

Təqdimat üçün məruzəçiye ayrılan vaxt 15 dəqiqədir.

Məqalələr yuxarıdakı teleblərə cavab vermediyi halda, konfransın programına daxil edilməyəcək. Məqalənin keyfiyyətinə, göstərilən faktların səhihiyinə bilavasitə müəllif cavabdehdir.

Konfransın materiallarının çapı nəzərdə tutulur.

Сохранять и развивать научную среду

В НАНА необходимо расширять проводимые исследования

Открыл последнее перед Общим собранием заседание Президиума НАНА, и.о. президента Академии наук, академик Ариф Гашимов ознакомил присутствующих с вопросами, стоящими на повестке дня. Первым делом он вручил почетные грамоты НАНА члену-корреспонденту Панаху Мурадову, доктору биологических наук Фуаду Гулубекову и помощнику вице-президента Саят Мустафаевой.

Затем на заседании были рассмотрены научно-организационные вопросы, первым из которых стала подготовка к Общему собранию НАНА.

В своем выступлении исполняющий обязанности главы НАНА сообщил, что в этом важном мероприятии наряду с действительными членами и членами-корреспондентами НАНА ожидается участие руководящих лиц ряда министерств и высших учебных заведений, а также проживающих за рубежом азербайджанских ученых.

Высокая оценка труда

Кроме того, на Общем собрании будут заслушаны отчеты о научной и научно-организационной деятельности научных отделений НАНА в 2021 году, также в рамках мероприятия пройдет церемония открытия выставки достижений, полученных в научных учреждениях и организациях академии, с которой можно будет ознакомиться в течение трех последующих дней, до 29 апреля. По словам академика Гашимова, в будущем планируется постоянная демонстрация этой выставки.

Далее он представил проект постановления Общего собрания НАНА, который был подробно обсужден членами президиума, и дал соответствующие рекомендации.

Отметим, что на заседании президиума также были принятые постановления о юбилеях академика Земфиры Сафаровой (85), члена-корреспондента Шакира Мусаева (65) и члена-корреспондента НАНА Фирангиз Али-

заде (75). Помимо этого, был утвержден новый состав Ученого совета Института микробиологии НАНА, а очный докторант Института биофизики по программе подготовки докторов философии Тюркан Самедова была отчислена из докторантуры по собственному желанию.

Далее на мероприятии выступила вице-президент НАНА, академик Ирада Гусейнова, которая сообщила, что по распоряжению главы государства от 21 апреля 2022 года заведующий международной лабораторией вычислительной структурной биологии Института молекулярной биологии и биотехнологий НАНА, профессор Кембриджского университета Великобритании Гариф Муршудов и проживающий в Германии математик Масуд Эфендиев были удостоены почетного звания "Заслуженный деятель науки", и выразила благодарность Президенту Ильхаму Алиеву от имени Академии наук за высокую оценку труда наших соотечественников.

В заключение выступил академик Ариф Гашимов, который подчеркнул, что необходимо и впредь сохранять и развивать в НАНА научную среду и расширять проводимые исследования.

Способствуя расширению связей

А днем ранее в НАНА состоялось еще одно масштабное мероприятие - церемония подписания Соглашения о сотрудничестве между Национальной академией наук нашей страны, Азербайджанским государственным университетом нефти и промышленности (АГУНП) и Страсбургским университетом в сфере науки и образования.

В мероприятии со стороны Академии наук приняли участие академик Ариф Гашимов, вице-президенты НАНА, академики Дильгам Тагиев, Расим Алигулиев, Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, начальник Научно-организационного управления аппарата Президиума НАНА, доцент Рустам Рустамов, заведующие

отделами международного научного сотрудничества, доцент Эсмира Алирзаева и информации, доктор философии по филологии Агагусейн Шукюров, а также ученый секретарь Президиума НАНА, доцент Сархан Хавери.

С другой стороны во встрече принимали участие ректор АГУНП, профессор Мустафа Бабанлы, президент и вице-президент Страсбургского университета Мишель Денекен и Жан-Марк Планекс, а также сотрудники функционирующего при АГУНП Французско-азербайджанского университета (UFAZ) исполнительный директор Вазех Аскеров, генеральный секретарь Елизавета Быданова, заведующий отделом Филипп Турек, Чрезвычайный и Полномочный посол Франции в Азербайджане Закари Гросс.

Открывая мероприятие вступительным словом, академик Ариф Гашимов приветствовал гостей в НАНА, а также рассказал им об истории основания Академии наук и ее достижениях. Он подчеркнул, что Соглашение будет способствовать расширению связей между сторонами, реализации совместных научных проектов и проведению совместных исследований, а также подготовке молодых кадров.

Соответствовать современным стандартам

Выступивший следом исполнительный директор UFAZ Вазех Аскеров поблагодарил руководство НАНА за организацию мероприятия и представил гостей из Франции. А ректор АГУНП, профессор Мустафа Бабанлы подробно рассказал присутствующим об UFAZ, сообщив, что первый прием в университет был объявлен в 2016 году, первые два выпуска состоялись в 2019-2020 гг. В прошлом году в UFAZ впервые был объявлен прием в магистратуру. Помимо этого, как отметил профессор Мустафа Бабанлы, UFAZ планирует проводить прием и в докторантуру, о чем уже подписано соглашение между АГУНП и Страсбургским университетом.

Отметив, что в последнее время во Французско-азербайджанском университете осуществляется активная научно-исследовательская деятельность, ректор АГУНП подчеркнул, что в ходе этого процесса чувствуется необходимость в опыте НАНА и азербайджанских ученых, и добавил, что проведение совместных исследований, отвечающих интересам Азербайджана и современным вызовам, будет способствовать развитию науки и Республики в целом. В то же время он отметил, что трехстороннее соглашение создаст своего рода мост между научными центрами Азербайджана и Франции.

В свою очередь президент Страсбургского университета Мишель Денекен заявил, что возглавляемый им университет является одним из старейших высших учебных заведений Европы, в котором в настоящее время трудится пять нобелевских лауреатов и порядка тридцати академиков. "Успехи, достигнутые UFAZ за последние годы, привлекли внимание вышеуказанных специалистов, которые готовы внести свой вклад в данный процесс", - отметил он и напомнил, что в 2017 году он участвовал на встрече с первым вице-президентом Азербайджана, президентом Фонда Гейдара Алиева Мехрибан Алиевой, и та встреча вдохновила его на участие в дальнейшем процессе развития системы образования в Азербайджане, создания новой системы обучения и соответствующих современным стандартам лабораторий, а также на проведение новых исследований.

(продолжение на стр. 14)

Информация
Государственной комиссии по
наградам в области науки,
техники, архитектуры,
культуры и литературы

стр. 14 ⇨

Путеводитель
в тюркском мире

стр. 14 ⇨

Сверхчувствительные
приборы

стр. 16 ⇨

Особый подход
и методология
анализа

стр. 16 ⇨

Сохранять и развивать научную среду

В НАНА необходимо расширять проводимые исследования

(начало на стр. 13)

Трехстороннее Соглашение о сотрудничестве, по мнению ректора французского вуза, имеет для Франции большое значение, ведь оно откроет широкие возможности и для азербайджанской молодежи. В заключение своей речи он пригласил руководство НАНА посетить Страсбургский университет.

Поблагодарив его за приглашение, академик Ариф Гашимов сообщил, что 27 апреля состоится Общее собрание НАНА, в рамках которого пройдет выставка научных достижений Академии наук, и в ответ пригласил гостей посетить эту выставку.

Для интеграции науки и образования

О значении подписанных документов и заинтересованности посольства в участии в этом процессе рассказал Закари Гросс - французский дипломат, аккредитованный в нашей стране в качестве посла. В частности, он отметил, что Соглашение сыграет важную роль в проведении совместных исследований, организаций интеллектуальных интерактивных встреч и формирования научно-исследовательской среды.

Затем на мероприятии выступили вице-президенты НАНА, академики Дильгам Тагиев, Расим

Алигулиев, Ирада Гусейнова и Говхар Бахшалиева. Ученые подчеркнули, что новый документ сыграет важную роль в реализации мероприятий по интеграции науки и образования, а также в подготовке кадров.

И завершилась встреча подписанием Соглашения о сотрудничестве между НАНА, АГУНП и Страсбургским университетом в сфере науки и образования. В документе, который подписали академик Ариф Гашимов, профессор Мустафа Бабанлы и Мишель Денекен, нашли отражение такие вопросы, как оказание поддержки в обучении, научно-техническом развитии, исследовательских и разведывательных работах в области наук о Земле и окружающей среде, нефти, газа и других источников энергии, химии и химической инженерии, материаловедения, компьютерных наук, информационных технологий и искусственного интеллекта, проведении совместных симпозиумов, конференций и семинаров, участии бакалавров, магистрантов, докторантов и молодых исследователей в совместных научных проектах, разработке совместных программ для обучения научных кадров и студентов НАНА, АГУНП и UFAZ, создания условий для использования научными сотрудниками и профессорами, бакалаврами, магистрантами и докторантами научного оборудования и лабораторий для проведения совместных исследований.

Путеводитель в тюркском мире

Агамуса Ахундов создал лингвистическую поэтику азербайджанской поэзии

Исследования академика Агамусы Ахундова по языкоизнанию используются как путеводитель во всех странах тюркского мира. Эту мысль на мероприятии, посвященном 90-летию со дня рождения выдающегося лингвиста и тюрколога, литературоведа, заслуженного деятеля науки, лауреата Государственной премии озвучил вице-президент НАНА, академик Иса Габибейли.

В своем выступлении академик Габибейли отметил, что традиции, заложенные ученым, долгие годы возглавлявшим Отделение гуманитарных и общественных наук НАНА, продолжаются и сегодня, Агамуса Ахундов был одним из самых открытых сторонников политики общенационального лидера Гейдара Алиева в дискуссиях о включении азербайджанского языка в Конституцию нашей страны. "Лингвистический аспект", - заявил вице-президент, - находился на переднем крае научной деятельности А.Ахундова, одного из азербайджанских интеллектуалов, отличавшегося многограничной и многопрофильной деятельностью: ученым защитил докторскую диссертацию в области языкоизнания в возрасте 32 лет, именно ему, выдвинувшему свою собственную концепцию в соответствующих областях языкоизнания, принадлежит идея создания логического типа тюркских языков".

Выдающийся лингвист, продолжил далее академик Габибейли, создал школу в области фонетики в азербайджанском языкоизнании, а результаты его исследований используются как путеводитель по всему тюркскому миру. "Я думаю, что книга Агамуса Ахундова "Фонематическая система азербайджанского языка", изданная на высоком полиграфическом уровне, является большим вкладом в фонетику Азербайджана", - сказал академик И. Габибейли и

отметил, что выдающийся лингвист впервые в нашей стране ввел в науку понятие "математическая лингвистика", и эта область на сегодняшний день является одной из наименее изученных в мире.

Далее, говоря о заслугах великого ученого, академик Габибейли подчеркнул, что Агамуса Ахундов известен в Азербайджане и как автор масштабных исследований в области общего языкоизнания, его исследования в области литературоведения имеют такой же высокий научный уровень, как и его труды в области языкоизнания. "Математическое моделирование Аруза, понятие свободной поэзии и веса, рифмы, стиха в системе азербайджанской поэзии - это одно из направлений исследований ученого в области литературоведения", - сказал И.Габибейли, отметив, что выдающийся ученый создал лингвистическую поэтику азербайджанской поэзии, а исследования лингвиста открывают новые направления для молодых исследователей в нашей стране и требуют серьезных исследований.

В завершение своего выступления вице-президент подчеркнул, что академик А.Ахундов - одна из выдающихся личностей, сочетающих в себе классический образец азербайджанского ученого с трудолюбием, корректностью и высокой культурой.

Комиссия по государственным премиям в области науки, техники, архитектуры, культуры и литературы обратилась к общественным и творческим учреждениям и организациям

На соискание государственных премий 2022 года представлены следующие работы:

В области науки

1. Аскер Зейналов - "Цикл работ, изданных в зарубежных странах (Россия, Франция, США, Англия, Канада, Индия и Швеция)".

Представил Азербайджанский университет языков.

2. Ильяс Гамидов, Мамед Годжаев, Рена Мамедова, Лейла Гамидова - "Фразеологический словарь азербайджанского языка".

Представил Бакинский славянский университет.

3. Назим Вердиев - монография "Математическое моделирование аруза".

Представил Азербайджанский технический университет.

4. Урхан Алекберов - учебники из цикла "Образование в области новых технологий государственного управления в Азербайджанской Республике".

Представила Академия государственного управления при Президенте Азербайджанской Республики.

5. Гурдег Кильбалиев, Дилягм Тагиев, Сакит Расулов - монография "Феномены перевозок в дисперсных средах" (на английском языке, Лондон-Нью-Йорк, CRC Press) и фундаментальные исследования в области нефтяных дисперсных систем (собрание сочинений)".

Представил Институт катализа и неорганической химии имени академика М.Нагиева Национальной академии наук Азербайджана.

6. Назир Ахмедли - "Издание камeralных изображений Зангерзурского и Иреванского регионов и научные исследования, проведенные на их основе".

Представил Институт истории имени А.Бакиханова Национальной академии наук Азербайджана.

7. Ясин Керимов (Ясин Азертурк) - книга "Арменизация названий населенных пунктов на исторических территориях Азербайджана".

Представило Общественное объединение по поддержке научно-технического развития "Интеллект".

8. Шахбаз Мурадов - монография "Демографическое развитие Азербайджанской Республики: исторические изменения, новые тенденции, проблемы (1828-2020 годы)".

Представил Институт экономики Национальной академии наук Азербайджана.

9. Аловсат Гулиев - монография "Азербайджанские къярхизы".

Представил Институт почеведения и агрохимии Национальной академии наук Азербайджана.

10. Махира Гусейнова - книга "Взаимная интеграция диалектов и говоров общетюркских языков".

Представил Азербайджанский государственный педагогический университет.

11. Адалят Мурадов, Ядулла Гасанли, Назим Гаджиев - монография "Цены на нефть на мировых рынках: влияющие факторы и прогнозирование (World Market Price of Oil: Impacting Factors and Forecasting)".

Представил Азербайджанский государственный экономический университет.

12. Тофиг Мамедов - "Азербайджанская дендрофлора" (пятитомник).

Представил Институт дендрологии Национальной академии наук Азербайджана.

13. Нагдали Заманов - "Гейдар Алиев и культура азербайджанской речи" (четырехтомник).

Представило издательство "Наука и образование-1".

В области техники

1. Вагиф Фарзалиев, Хагигат Джавадова, Афсун Суджаев, Васиф Абба-

сов, Сахавет Рустамов - "Создание и организация производства смазочных масел специального назначения".

Представил Президиум Национальной академии наук Азербайджана.

2. Вагиф Магеррамов - "Инфракрасная техника наблюдения за космическими объектами".

Представил Азербайджанский технический университет.

3. Гурбан Етирмишли, Сабина Кязымова - "Система сейсмологического и геодинамического мониторинга, созданная на основе инновационных технологий, цикл научных публикаций 2006-2021 годов".

Представил Центр сейсмологической службы Национальной академии наук Азербайджана.

4. Зейнал Акперов, Тельман Низамов, Севиндж Мамедова, Энвер Исаев, Мажлум Шукюров - "Создание и применение технологий озонирования для повышения продуктивности в сельском хозяйстве и защиты генофонда растений".

Представил Институт генетических ресурсов Национальной академии наук Азербайджана.

В области архитектуры

1. Рамиз Гусейнов, Ханлар Ахмедов, Хафиз Мустафаев - "Проект здания Гянджинского государственного драматического театра".

Представила Исполнительная власть города Гянджа.

В области культуры

1. Джалил Аббасов - музыкальное произведение "Карабахская трилогия".

Представила Азербайджанская национальная консерватория.

2. Фуад Салаев - скульптурная композиция "Карабахнаме".

Представил Союз художников Азербайджана.

3. Салхаб Мамедов, Али Ибадуллаев - "Скульптуры, установленные в ряде зарубежных стран".

Представила Азербайджанская государственная академия художеств.

4. Эльбай Гасымзаде, Натиг Расулзаде, Шамиль Алиев, Назим Гусейнов - документальный фильм "Творцы".

Представил Союз архитекторов Азербайджанской Республики.

В области литературы

1. Вахид Азиз - книга стихов "Param-parça illər...".

Представило Азербайджанское государственное издательство "Азернешir".

2. Рамиз Аскеров (Рамиз Аскер) - "Перевод пятерицы и трактата Алишера Навои, научно-исследовательские работы о жизни и творчестве поэта".

Представил Институт фольклора Национальной академии наук Азербайджана.

3. Эльчин Эфендиев, Чингиз Абдуллаев, Сабир Рустамханлы, Рамиз Ровшан, Агиль Аббас, Сейран Сахават, Рашид Меджид, Эльчин Гусейнбейли, Адиль Джамиль, Шириниль Альшанлы, Насиман Ягублу - книга "Дастан Карабаха: тридцатилетнее ожидание - 44-дневная Победа".

Представил Союз писателей Азербайджана.

Просьба к учреждениям и организациям, общественным и творческим объединениям в целях широкого ознакомления общественности с работами, выдвинутыми на соискание государственных премий, и выражения соответствующих мнений организовать обсуждения вышеуказанных работ.

Адрес комиссии: AZ1066
город Баку, улица Лермонтова, 68.
Кабинет Министров
Азербайджанской Республики.
E-mail: nk@nk.gov.az

Армянские инсинации и исторические факты

На претензии армян даются основательные ответы

(начало в №№ 2, 3, 4, 5, 12)

Инструкции комитета Гчак его организациям на территории Османской империи были следующими:

"Комитет Гчак будет использовать все средства для оказания помощи государствам Антанты, направляя все свои силы на борьбу для обеспечения их победы в Армении, Киликии, на Кавказе и в Азербайджане в качестве союзника государств Антанты и, в частности, России".

И даже представляющий Ван в османском парламенте депутат-армянин Папазян вскоре оказался ведущим борцом с османами, опубликовав прокламацию, в которой провозглашал:

"Армянские добровольческие полки на Кавказе должны подготовиться к бою, служить передовыми частями для российской армии, чтобы помочь им захватить ключевые позиции в районах, где проживают армяне, и продвинуться в Анатолию, присоединившись к уже существующим армянским частям".

Когда российские войска продвигались по османской территории в Восточной Анатолии, их возглавляли передовые части, состоящие из османских и русских армян-добровольцев, к которым присоединились армяне, покинувшие османскую армию и перешедшие к русским. Многие из них также сформировали бандитские формирования с оружием и боеприпасами, которые прятали в течение многих лет в армянских и миссионерских церквях и школах, продолжая совершать набеги на османские склады боеприпасов, чтобы увеличить свое собственное вооружение и лишить их османскую армию по мере ее продвижения навстречу массовому российскому вторжению. В течение нескольких месяцев после начала войны армянские бандитские формирования, действуя в тесной координации с русскими, варварски нападали на восточные турецкие города, поселки и деревни, безжалостно уничтожая их жителей, одновременно занимались подрывной деятельностью против Османской армии, разрушая дороги и мосты, совершая набеги на караваны и делая все возможное, чтобы облегчить российскую оккупацию. Зверства, совершенные армянскими добровольческими силами, сопровождающими российскую армию, были настолько серьезными, что сами российские командиры были вынуждены иногда выводить их с боевых позиций и отправлять в арьергард. Воспоминания многих русских офицеров, которые служили на Востоке в это время, заполнены отчетами об отвратительных зверствах, совершенных армянскими отрядами, которые выглядели варварскими даже на фоне тех примитивных военных стандартов, которые тогда существовали.

Эти зверства армян затронули не только турок, они коснулись и других мусульман. Армянские партизаны всегда были недовольны тем, что греки и евреи не полностью поддерживают их революционные программы. В результате в Трабзоне и его окрестностях армяне убили тысячи греков, а в районе Хаккари армянские партизаны массово истребили евреев. Основной целью этих преступлений было оставить только армян на территориях, на которых они собирались создать новое армянское государство; поэтому все остальные были убиты или вынуждены бежать, чтобы обеспечить нужное большинство армянского населения для последующего мирного урегулирования.

Во главе первых армянских подразделений, которые пересекли османскую границу в сопровождении русских оккупантов, был бывший депутат османского парламента от Эрзурума Гарегин Пастьярмачян, который теперь принял революционное прозвище Армен Гаро. Другой бывший османский парламентарий Хамтарсум Боясиян под псевдонимом "Мурад" возглавлял армянские партизанские отряды, которые разоряли турецкие деревни; он приказал "турецких детей также убивать, поскольку они представляют опасность для армянского народа". Другой бывший член парламента Папазян возглавлял

Армяне в конце XIX века при мощной поддержке своей церкви приступили к террору и учинили кровавые события.

Члены одной из армянских террористических организаций.

ляя армянские партизанские отряды, которые разорили Ван, Битlis и Муш.

В марте 1915 года русские войска начали двигаться в сторону Вана. Армяне Вана неожиданно 11 апреля 1915 года начали всеобщее восстание, уничтожив всех турок, чтобы сделать возможным быстрое и легкое завоевание города русскими. Не удивительно, что царь Николай II направил телеграмму благодарности армянскому революционному комитету Вана 21 апреля 1915 года, "поблагодарив за заслуги перед Россией". Армянская газета "Гчак", опубликованная в Соединенных Штатах, также с гордостью сообщила 24 мая 1915 года, что "в Ване осталось только 1500 турок", остальные были убиты.

Представитель Дашиака сказал Армянскому национальному конгрессу, собравшемуся в Тифлисе в феврале 1915 года, что "Россия еще до войны предоставила 242 тысячи рублей для вооружения и подготовки османских армян к восстанию, что дает некоторое представление о том, как долго российско-армянский tandem готовился к подрыву усилий османских войск. В условиях, когда русские широким фронтом продвигались на Востоке, армянские партизаны сеяли смерть и разрушения, одновременно нападая на османскую армию с тыла, а союзники сражались с империей вдоль широкого фронта от Галиции до Ирака, от Галлиполи до Египта и Сирии, решение османских властей о переселении армян из зон военных действий было умеренной и вполне законной мерой самообороны".

Даже после восстания и массовых убийств турок в Ване Османское правительство предприняло еще одно, последнее усилие, чтобы заручиться поддержкой военных действий со стороны армян, вызвав Патриарха, некоторых членов парламента-армян и других делегатов на собрание, где их предупредили, что если армяне не прекратят убивать мусульман и подрывать военные действия властей, против них будут предприняты радикальные меры. Не дождавшись очевидных результата-

необходимыми вещами, оплачивая расходы, выделяемые для переселенцев".

"Во время переезда до прибытия в пункт назначения переселенцы должны быть обеспечены необходимыми продуктами, а также кредитами для бедных переселенцев для размещения. Лагеря, предназначенные для перемещаемых лиц, должны находиться под регулярным наблюдением;

Должны быть приняты необходимые меры для их благополучия, обеспечены порядок и безопасность. Убедитесь, что нуждающимся переселенцам дают достаточно еды и что их здоровье оберегается ежедневными визитами к врачу... Больных, бедных, женщин и детей следует отправлять по железной дороге, а других на мулах, в телегах или пешком в зависимости от их выносливости. Каждый конвой должен сопровождаться отрядом охраны и запасом продовольствия. Каждый конвой должен охранять до тех пор, пока не будет достигнут пункт назначения.

В случаях, когда переселенцы подвергнутся нападениям, как в лагерях, так и во время перемещения, должны быть предприняты все усилия для немедленного отражения атак..."

Из примерно 700 000 армян, которые были перемещены таким образом до начала 1916 года, определено были некоторые человеческие жертвы в результате крупномасштабных военных и бандитских действий, которые продолжались в местах, через которые они проходили, а также в результате кровной мести, которую пытались осуществить некоторые племена, когда переселенцы проходили через их территории. Кроме того, переселение и расселение перемещенных армян произошло в то время, когда Османская империя страдала от острой нехватки топлива, продовольствия, медикаментов и других предметов первой необходимости, а также от широко распространенной чумы и голода. Не следует забывать, что в то время на Востоке была потеряна целая османская армия из 90 000 человек в результате острой нехватки продовольствия или что в результате войны от трех до четырех миллионов османских подданных разного вероисповедания погибли по тем же причинам, что и переселенцы. Трагедия и лживость армянских националистов состоит в том, что они ищут причины случившегося вне очень сложной ситуации, от которой пострадали все подданные султана. Вот единственная истина, скрывающаяся за ложными утверждениями, искажающими исторические факты пресловутыми девизами, такими как "первый геноцид двадцатого века".

После Первой мировой войны обвинения армян были расследованы в 1919-1922 годах в рамках судебного процесса против османских чиновников. Северский мирный договор, который был навязан побежденной Османской империи, требовал, чтобы Османское правительство передало союзным державам лиц, обвиняемых в "массовых убийствах". Впоследствии 144 высокопоставленных османских чиновника были арестованы Великобританией и высланы для суда на остров Мальту. Информация, которая привела к арестам, была в основном предоставлена местными армянами и армянским патриархатом. Поэтому, пока депортированные были интернированы на Мальте, британские оккупационные силы, обладавшие абсолютной властью в Стамбуле, усиленно искали поводы для доказательства вины депортированных.

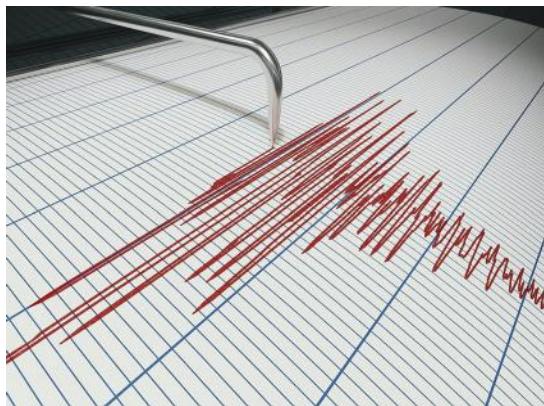
Назначенный британцами армянский ученый Хайк Казарян провел тщательное исследование документальных свидетельств в османском и британском архивах. Однако Казарян не смог найти никаких доказательств того, что Османское правительство и османские чиновники, депортированные на Мальту, санкционировали либо поощряли убийства армян.

(продолжение следует)

Перевод с английского языка:
академик Говхар БАХШАЛИЕВА

Сверхчувствительные приборы

По мнению ученых, в стране не наблюдается сильной сейсмической активности

Как известно, землетрясения в нашей стране происходят каждый день, а 22 апреля было зафиксировано 36 подземных толчков, за день до этого - 31. Об этом СМИ сообщил генеральный директор Республиканского центра сейсмологической службы (РПСС) НАНА, член-корреспондент НАНА, профессор Гурбан Етириши.

По его словам, это не говорит о том, что наблюдается чрезмерная активность. "Среди толчков, - отметил он, - бывают и слабые, их может ощутить один человек из ста. За последние дни апреля в Загатальском, Балакенском, Сальянском районах, городе Минячевире произошли землетрясения магнитудой 3".

Чем же все-таки обусловлена хоть и небольшая, но все же активность? По мнению заве-

дующей информационным отделом РПСС Вюсали Рафигтызы, азербайджанские сейсмические станции фиксируют даже малейшие толчки, поэтому почти каждый день в стране наблюдают по 20-40 мелких подземных толчков. "Это связано с тем, что в литосфере постоянно происходят естественные процессы, а наши приборы могут регистрировать даже самые чувствительные вибрации. Таким образом, в наблюдаемой в последние несколько суток сейсмической ситуации нет ничего необычного. Повторюсь, что землетрясения, небольшие подземные толчки происходят почти каждый день. Люди этого даже не ощущают, настолько слабые это колебания. Информацию о землетрясениях с магнитудой три и выше мы предоставляем на нашем сайте seismology.az. Последнее такое землетрясение было зафиксировано 20 апреля в Исмайиллы", - резюмировала специалист, а отвечая на вопрос о прогнозах на ближайшее время, подчеркнула, что точное время землетрясения невозможно спрогнозировать заранее. "Оно может произойти через час, - пояснила она, - а может и через месяц. Нигде в мире нет точной системы прогноза землетрясений. Однако существуют сейсмически активные зоны, о которых известно сейсмологам. Нужно быть готовыми к тому, что там могут произойти землетрясения. В Азербайджане таковыми являются Шамахы-Исмайиллинский и Шекинский Загатальский районы, а также Каспийское море и Талышские горы. Периодически в этих зонах происходят ощущимые землетрясения".

В гибридном и онлайн-формате

В Газахе состоится международная научная конференция "Ашугское искусство и письменная литература"

13 мая 2022 года в городе Газах при совместной организации Института фольклора, исполнительной власти Газахского района и Культурного центра "Ашуг Шамшир" в гибридном и онлайн-формате состоится международная научная конференция "Ашугское искусство и письменная литература".

Мероприятие будет посвящено непревзойденным услугам выдающихся деятелей искусства в развитии азербайджанской литературы. А одной из его главных целей является празднование освобождения Кельбаджара от оккупации.

Правила написания докладов для отправки на конференцию:

- Резюме должно состоять из 150-200 слов;
- Microsoft Office Word, бумага А4, размер шрифта заголовка 12, полужирный, порядок страниц - сверху, снизу, справа и слева 2,5;
- шрифт 12 размера, интервал 1,5;

- Список использованной литературы должен быть написан в конце доклада в подзаголовке "Источники". Список литературы должен быть расположен в алфавитном порядке по фамилиям авторов, с указанием порядкового номера. Литература, не использованная в отчете, не должна указываться в источниках. Если докладчик использовал архивные документы, диссертации, материалы с правом рукописи, они должны быть оформлены в порядке, указанном в "Источниках". После них - краткая информация и ключевые слова должны быть даны на трех языках (азербайджанский, русский, английский). Отчеты могут быть на азербайджанском и турецком языках;

- Наличие сносок в отчете создает проблемы при размещении на сайте. Поэтому отчеты со сносками не принимаются. Источники в отчете должны быть представлены в закодированном виде;

- Отчеты, отправленные не по электронной почте и оформленные не в соответствии с правилами, указанными в объявлении, приниматься не будут.

Желающие принять участие в конференции могут направить полный текст доклада на электронный адрес shemsirvurgun2022@mail.ru до 8 мая 2022 года. Авторы будут уведомлены по электронной почте до 10 мая 2022 г. о том, приняты ли отчеты.

Статьи будут опубликованы в виде книг и распространены среди участников.
Тел.: (+994 12) 492 93 14, (+994 50) 428 17 47

Особый подход и методология анализа

Медицинский аспект географии стал пионером в новом научном направлении

Отдел медицинской географии функционирует в системе Национальной академии наук Азербайджана с апреля 2016 года - в Институте географии имени академика Гасана Алиева. Целью создания структуры было изучение природно-географических причин и особенностей распространения болезней в нашей стране, влияние элементов природной среды на здоровье человека.

Сотрудники отдела медицинской географии также ставили перед собой задачи изучать влияние отдельных компонентов природно-географической среды на развитие болезней у населения (например, распространение различных химических элементов), а также ареалов антропогенных и техногенных ландшафтов и их взаимосвязи с распространением эндемичных (характерных для определенной территории) заболеваний.

В том же году, когда в институте появился отдел медицинской географии, была защищена первая в Азербайджане кандидатская диссертация о влиянии эколого-географической среды на распространение онкологических заболеваний в стране. Научно-исследовательская подготовка к ней шла долгих 11 лет - автором диссертации, а позднее и заведующей отделом стала научный сотрудник Института географии, на тот момент работавшая в отделе геоморфологии и природных рисков - Солмаз Рзаева.

Роль экологических факторов

В 2011 году Солмаз Рзаева, преподаватель географии одной

из общеобразовательных школ Ясамальского района Баку, стала докторантом Института географии. Тогда еще и в помине не было отдела медицинской географии, однако тогдашний директор, академик Будаг Будагов посоветовал молодой докторантке разрабатывать медицинскую тему, вернее - медицинский аспект географии человека. И начать рекомендовал с влияния экологической среды на распространение онкологических заболеваний в Азербайджане, что и стало впоследствии темой ее кандидатской диссертации.

Сейчас в возглавляемом ею отделе трудится шесть научных сотрудников, которые продолжают исследования в этой области, изучают роль экологических факторов на течение и развитие различных заболеваний. "Мы стараемся развивать в нашей стране направление медицинской географии, расширять комплексные медико-географические исследования в диагностике болезней. В результате корреляции медицинских и географических наук изучаем показатели смертности и заболеваемости, условия жизни", - делится ученым, и, рассказывая о своей исследовательской работе,

они включают в себя особый подход и методологию анализа, характерные для медико-географических наук, более подробно информируют о проведенных ею комплексных медико-географических исследованиях по установлению связи здоровья человека с окружающей средой, изучению его физического развития в географической зоне, показателях смертности и заболеваемости, условиях жизни.

Как известно, выявление причины и происхождения любого заболевания - это уже полдела в

плане обеспечения эффективности его лечения. Ученые всего ми-

ставшей пионером в новом для нашей науки направлении, перечисляет исследовательские методы медицинской географии.

Выявить причины, обеспечить лечение

Они включают в себя особый подход и методологию анализа, характерные для медико-географических наук, более подробно информируют о проведенных ею комплексных медико-географических исследованиях по установлению связи здоровья человека с окружающей средой, изучению его физического развития в географической зоне, показателях смертности и заболеваемости, условиях жизни.

Как известно, выявление причины и происхождения любого заболевания - это уже полдела в

плане обеспечения эффективности

ра, в том числе и нашей страны, проводя множество исследований по этому вопросу, приходят к мнению, что основные причины смертности в Азербайджане - это болезни системы кровообращения и новообразования. Поэтому первоначальной целью, которую С.Рзаева ставила перед собой, было изучить эпидемиологические особенности болезней новорожденных, закономерности их распространения среди детей в физико-географических регионах страны в различных населенных пунктах (городских, сельских), а также разработать соответствующие рекомендации по профилактике и социально-экономическим потерям от рака.

Исследования, помощь в которых активно оказывали медицины Национального онкоцентра, показали, что на формирование злокачественных опухолей, увеличивающих риск врожденных дефектов и отрицательно влияющих на развитие плода в утробе матери, огромную негативную роль играет электромагнитное и радиационное излучение.

Рак сегодня заметно помолодел

Кроме того, обнаружено, что по мере спуска с высокогорья в предгорья новообразования увеличиваются. Практически во всех типах ландшафта изучена распространенность всех трех видов онкологических заболеваний - высокая, средняя, слабая. В связи с этим рост заболева-

емости наблюдается в районах с повышенным содержанием таких микрэлементов, как медь, цинк, свинец, мышьяк, кобальт, а крупнейшими центрами онкозаболеваний являются города Баку, Гянджа, Сумгайыт, Минячевир.

Согласно результатам исследований, в отдаленных районах и селах многие больные умирают от различных локализаций онкологических заболеваний из-за несвоевременного обращения к врачам, иногда из-за неправильного диагноза, плохой связи со столицей, финансовых трудностей.

Актуализировалась и такая проблема, как "омоложение" онкобольных, особенно среди женщин: в этом сегменте на первом месте рак молочной железы. "К сожалению, в нашей стране люди обращаются к врачу на последних стадиях болезни, а ведь на ранней стадии можно добиться лучших результатов в лечении, а во многих случаях - даже существенно продлить жизнь", - говорит она.

Существенно повлияло на рост онкологических заболеваний в нашей стране и функционирование в течение долгих лет и Габалинской РЛС. Вся статистика по этому вопросу есть в открытом доступе. А нам остается только надеяться, что новые достижения и технологии XXI века произведут революцию в лечении рака, и найдется все же эффективное средство для полного исцеления этого недуга, унесшего жизни миллионов людей.

Галия АЛИЕВА

Редакционная коллегия:

Ариф Гашимов, Иса Габибейли, Дильгам Тагиев,
Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев,
Адиль Гарифов, Фикрет Алиев, Исмаил Гаджиев, Fuad Aliyev

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул. Истиглалият, 30, Президиум НАНА

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "CBS".

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000